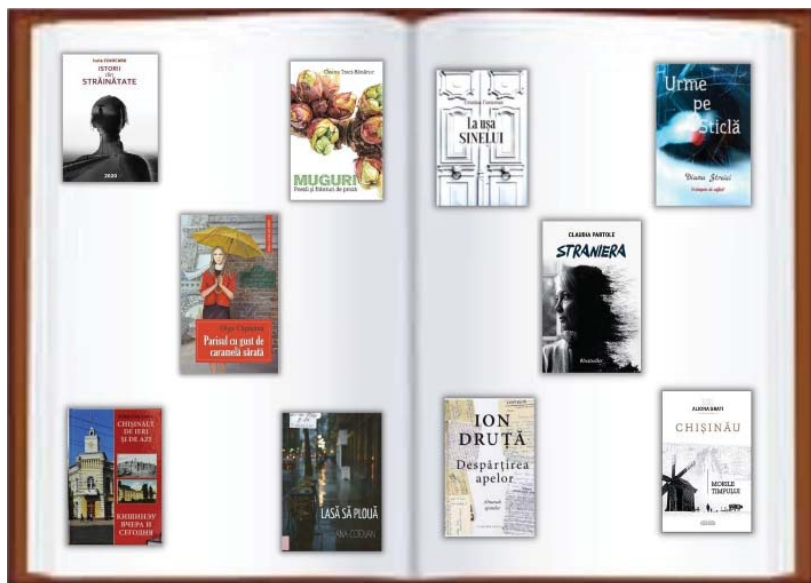

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020

Studiu sociologic

Chișinău
2021

CZU 028.3

*Lucrarea a fost discutată și recomandată pentru editare la
ședința Consiliului redacțional, proces-verbal
nr. 5 din 03.12.2021*

Director general: Elena Pintilei

Responsabil de ediție: Vera Osoianu, Victoria Vasilica

Realizatoarea sondajului: Angela Drăgănel

Coperta: Cristina Ceoinac

Redactor: Jana Badan

Procesare computerizată: Diana Odobescu

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA:**

Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020 : Studiu
sociologic / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; res-
ponsabil de ediție: Vera Osoianu, Victoria Vasilica ; realiza-
toarea sondajului: Angela Drăgănel ; director general: Elena
Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2021 (Primex-Com SRL). – 72
p. : diagr., tab.

Referințe bibliogr. în subsol. – 25 ex.

ISBN 978-9975-3510-7-2.

028.3

T 76

SUMAR

Victoria VASILICA. Particularitățile de lectură în anul 2020.....	4
Angela DRĂGĂNEL. Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020: elemente structurale și de conținut	6
Iulian FILIP. Vorbitul de bine la români. Cărțile diasporei	47
Maria PILCHIN. Avem nevoie de conștiință poetică.....	50
Victoria VASILICA. Emanciparea femeilor prin prisma culturii lecturii	57
Ecaterina DMITRIC. Educație prin dezvoltarea competențelor de lectură	64

PARTICULARITĂȚILE DE LECTURĂ ÎN ANUL 2020

Anul 2020 – un an pandemic, perioadă în care a fost schimbat radical fiecare aspect al vieții sociale. Izolarea a contribuit atât la lectură intensă, cât și la scriere. Totuși, observăm că în perioada respectivă mai mult s-a scris decât s-a citit. Bibliotecile, în calitatea lor de actanți ai promovării lecturii, au organizat pentru utilizatorii lor evenimente online, în cadrul cărora s-a promovat dialogul cu autorii, a fost explorată cultura națională într-un format accesibil și modern, dar și suscitată interesul pentru lectura cărților scriitorilor autohtoni. Tendințele de consum cultural în această perioadă au variat în conformitate cu dezvoltarea mecanismului cerere – ofertă. Dacă e să analizăm piața culturală a anului, observăm că biblioteca se află în topul clasamentului din perspectiva ofertei culturale. Teatrele și muzeele și-au direcționat activitățile în online mai târziu, iar întreg anul a fost cu restricții. În această „nouă realitate”, prioritățile au fost resetate și oportunitățile reclassificate, astfel s-a pus accent pe viziune creativă, suport emoțional și implicare. În același timp, societatea a fost marcată de un flux de informații negative: zilnic decese și noi îmbolnăviri raportate, restricții periodice înăsprite. Oamenii au ajuns a fi destabilizați moral și de aceea au simțit nevoia unei lecturi mai lejere, ce le-ar mai reduce stresul.

Rezultatele Topului celor mai citite 10 cărți ale anului 2020 scot în evidență scrierile genului liric, apoi epic și, desigur, memoria și istoria locală. În ultimii ani nu prea a fost citită poezia, motivul invocat fiind că nu e la modă. Dar poezia e despre oameni care nu au pierdut esența vieții din ei și din ceea ce îi înconjoară. Necesitatea cititorului de a se „rostogoli” în rime și metafore sensibile explică preferințele înaintate în topul celor 10 cărți, 5 dintre ele fiind volume de poezie.

Lucrarea *Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020* inserează câteva articole care vizează particularitățile fenomenului lecturii din Republica Moldova. În societatea contemporană, formarea cititorului cult este un obiectiv al educației generale, lectura fiind o condiție esențială pentru a reuși în viață. Problema lipsei acestei culturi pentru majoritatea populației rezultă din mai multe studii, inclusiv PISA. Articolul semnat de către Ecaterina Dmitric scoate în

evidență rolul lecturii în procesul educațional, accentul fiind pus pe educația informală, educația permanentă și autoeducație.

Lectura este o cale de cunoaștere a lumii, sursă de aspirații și de vise. Emanciparea femeii vizavi de procesul de lectură este o temă interesantă, care scoate în evidență importanța educației prin intermediul lecturii. Abilitatea de a învăța, de a munci, chiar de a trăi depind, într-o măsură deosebită, de lecturile făcute. Dezvoltarea unor deprinderi sănătoase în ceea ce privește cititul a oferit femeii posibilitatea de a-și atinge obiectivele. Prezența femeilor în profesiile-cheie, contribuția lor la dezvoltarea societății se datorează lecturilor, perseverenței și insistențelor orientate spre cunoaștere ale fiecărei femei.

Rezultatele studiului Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020 reprezintă în totalitate preferințele de lectură ale cetățenilor.

*Victoria VASILICA,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

**TOPUL CELOR MAI CITITE 10 CĂRȚI,
EDITATE ÎN ANUL 2020:
ELEMENTE STRUCTURALE ȘI DE CONȚINUT**

*Angela DRĂGĂNEL,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

Există o mulțime de topuri ale cărților. Clasamente efectuate de edituri, librării, biblioteci și alte instituții, de oamenii ai cărții și nu numai. Cu o triere în dependență de diferite criterii, începând cu topul cărților copilăriei, continuând cu cel al cărților clasice, al celor mai frumoase povești de dragoste, 10/20/25/50 sau 100 de cărți de citit într-o viață, aceste clasamente intrigă uneori și prin titlurile pe care le poartă: *Topul celor mai bizare cărți despre lumea în care trăim* sau *TOP 10 cele mai ciudate cărți din lume*, la fel și *Topul celor mai misterioase cărți din lume* etc., dar toate sunt făcute pentru a stimula, într-un fel sau altul, interesul față de carte și lectură.

În acest context și cu același scop, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, efectuează topul celor mai citite cărți ale anului. Acest top își mai propune și promovarea autorilor autohtoni, noutăților editoriale și este un clasament de reper pentru bibliotecile din republică în completarea colecțiilor de carte.

Pentru ediția din anul 2020, ca și pentru edițiile precedente ale sondajului, am adunat riguros, cu sprijinul Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova, într-o listă toate titlurile de carte publicate anul trecut. Lista a inclus cărți editate pe suport de hârtie în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2020, scrise de autori originari din Republica Moldova și cărțile istoricilor din țară. Nu au participat la concurs manualele școlare, literatura pentru copii, edițiile reeditate, dicționarele și traducerile.

Lista rămâne structurată ca la edițiile anterioare în următoarele compartimente:

I. Literatură artistică, critică, publicistică în limba română – în listă au fost incluse 120 de cărți

II. Literatură artistică, critică, publicistică în limba rusă – 14 cărți

III. Debut – 19 cărți

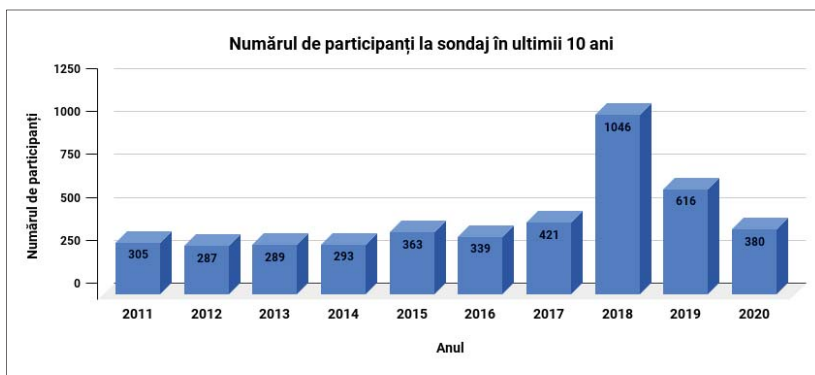
IV. Istoria Republicii Moldova – 18 cărți

Începând cu 1 ianuarie 2021, aceste cărți au fost promovate pe pagina de Facebook „Astăzi cititor, mâine lider” (<https://www.facebook.com/lectura.bnrm>). Chestionarul a fost lansat la 25 mai 2021, iar la data încheierii votului, 20 august, impactul postărilor a ajuns la 25 000 de persoane. Sigur, nu toate aceste persoane au citit și au votat cărțile noi ale scriitorilor autohtoni, dar s-au informat asupra producției editoriale din republică și există probabilitatea că au căutat în librării și biblioteci cărți din această listă și le-au citit ulterior. Oricât ai recomanda, ai promova anumite scrieri, nu poți obliga pe nimeni să le citească, nu reușești să convingi și nici să răspunzi tuturor așteptărilor. Multe din aceste persoane doar au distribuit informația despre cărți în pagina lor de Facebook, contribuind astfel la promovarea scriitorilor locali și a lecturii în general.

Izolarea în perioada pandemică a contribuit la o lectură intensă, iar cele mai solicitate au fost cărțile de autodezvoltare și cărțile pentru copii. S-a citit/recitit literatura clasică, s-au citit cărți de ficțiune, precum și cărți creștine, biografii/memorii, psihologie, spiritualitate/meditație și istorie.

Sperăm că, la momentul potrivit, cărțile bune vor ajunge la cititorul potrivit, pentru că o carte bună stimulează pasiunea și perseverența cititorului și atrage întâlnirea cu alte cărți, îi face pe oameni să caute mai mult, să afle mai mult, să simtă mai mult.

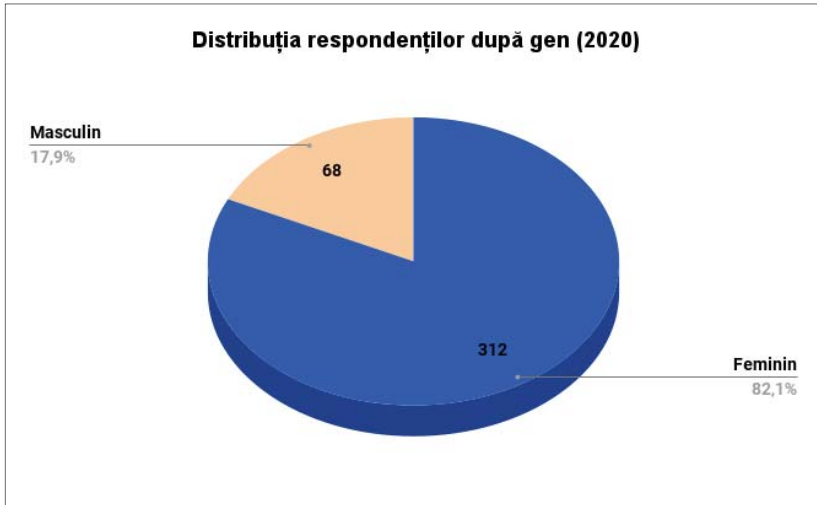
Diagrama nr. 1

Anul acesta au votat 380 de persoane. Numărul participanților rămâne oarecum constant de-a lungul anilor. A avut o mică creștere în anul 2017, când sondajul a fost lansat online, apoi în 2018, având o promovare și pe rețelele sociale și a ajuns la o cifră record de 1 046 de persoane, dar s-a observat dublarea sau chiar triplarea voturilor. Aceeași persoană a votat cartea citită de câteva ori, ceea ce contravine regulamentului concursului. În anii ulteriori, instrumentele de stopare a acestui fenomen au micșorat numărul de participanți. Descreșterea numărului de participanți a fost atestată și la această ediție a sondajului. Sperăm însă că prietenii cărții, iubitorii de lectură, cei care urmăresc cu interes evoluția scriitorilor autohtoni vor rămâne alături de noi mulți ani de acum înainte.

Există mai multe tipuri de cititori: cititorul profund, care citește atent și deliberat; cititorul consecvent, cel care nu pune mâna pe altă carte până când n-a finalizat lectura curentă; cititorul ambițios, care citește constant; cel care citește meditativ, analitic; cititorul meticulos, care citește cu atenție și revine la text, își face însemnări pe paginile cărților, extrage citate; cititorul pasionat, care încearcă să parcurgă un număr cât mai mare de cărți, cu o anumită selecție în dependență de progresele intelectuale și estetice pe care le face; cititorul investigator, cel neordinar, cititorul în serie, cititorul bulimic, cititorul responsabil, cel sentimental și lista continuă. Cititorii cărților propuse spre lectură și vot anul acesta întruchipează toate aceste tipuri sau, așa cum spunea scriitoarea Tatiana Țîbuleac într-un interviu pentru site-ul www.ea.md: „Cititorii sunt de un singur tip – oameni care citesc”. Din numărul total de „oameni care au citit” și au participat la sondaj, 82,1% sunt de gen feminin și 17,9%, masculin.

Diagrama nr. 2

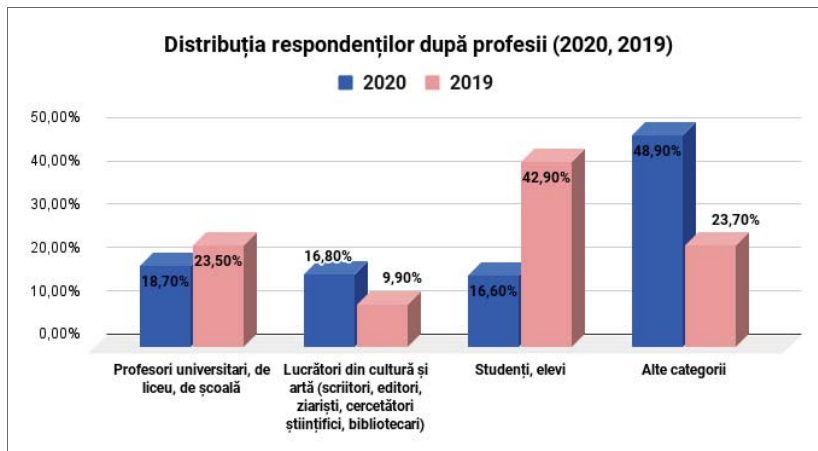
Pe parcursul anilor, decalajul de gen se mărește, bărbații fiind mai puțin prezenți în sondajele noastre. În ultimii zece ani, cel mai mare număr de participanți de gen masculin s-a înregistrat în 2011, reprezentând 36,0%, cel mai mic s-a atestat în anul 2016, doar 17,7%.

Diagrama nr. 3

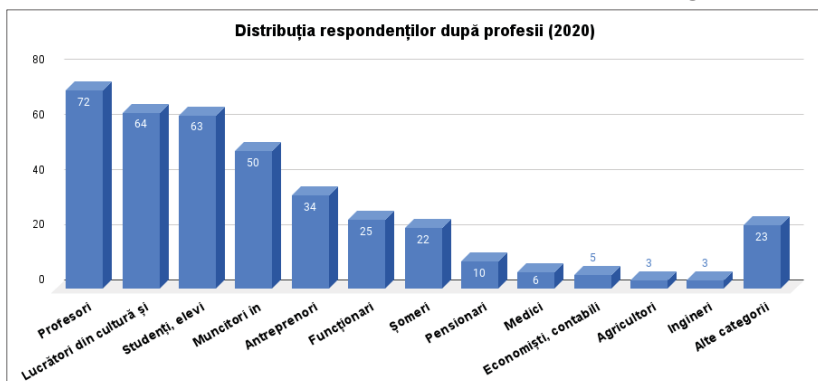
În funcție de ocupație, structura eșantionului de respondenți, conform datelor din diagrama nr. 4, nu prezintă mari schimbări.

Diagrama nr. 4

În Diagrama nr. 4 vedem o descreștere a numărului de elevi și studenți prezenți în acest sondaj cu 26,3%. Studiile din ultimii ani demonstrează interesul tinerilor față de un alt fel de literatură decât literatura artistică – cea de dezvoltare personală sau literatură pe domenii, care îi ajută să descopere noi posibilități de afirmare. În schimb, cu 25,5% crește numărul respondenților care fac parte din alte categorii de profesie decât cele legate de carte.

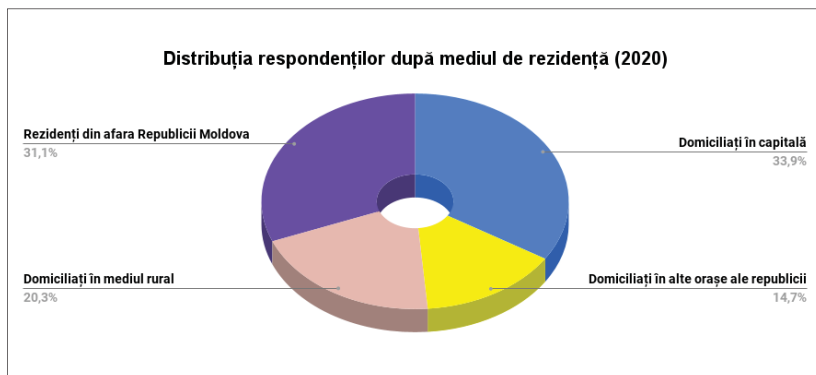
Diagrama nr. 5

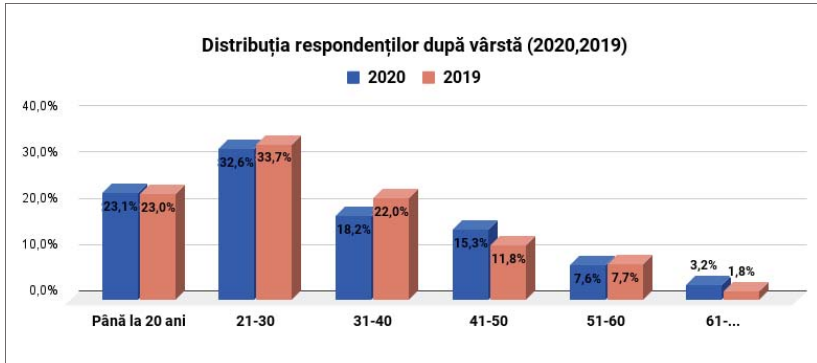
Printre aceștia se evidențiază 50 de muncitori în întreprinderi, 34 de antreprenori, 25 de funcționari, 6 medici, 5 economiști/contabili, câte 3 agricultori, ingineri și încă 25 de persoane reprezentanți ai altor profesii.

Lectura este foarte importantă, indiferent de vârstă. 2,6% din respondenți sunt reprezentați de persoane care dispun de mai mult timp liber – pensionarii.

Diagrama nr. 6

În ultimii patru ani, odată cu posibilitatea de a promova studiul nostru pe rețelele sociale și posibilitatea votului online, numărul respondenților de peste hotarele țării crește. Publicarea cărților scriitorilor din Moldova la edituri din alte țări, vocea tot mai puternic auzită a scriitorilor moldoveni din diasporă contribuie la acest fapt. Amintim aici câteva nume: Tatiana Țibuleac, Vitalie Vovc, Olga Căpățână, Vitali Cipileaga, Lilia Calancea, Lilia Bicec etc. Anul acesta, numărul respondenților a ajuns la 31,1% (118 persoane), în 2019 fiind 23,4%.

Cu cât vârsta respondenților este mai înaintată, cu atât se diminuează numărul participanților la acest sondaj (Vezi *Diagrama nr. 7*). Motivul poate fi lipsa competențelor avansate în utilizarea tehnologiilor informaționale ale acestora în comparație cu populația mai tânără, pentru că Barometrul de Opinie Publică, realizat de Institutul de Politici Publice în februarie 2021, arată că, odată cu înaintarea în vârstă, crește treptat timpul destinat lecturii publicațiilor periodice și cărților pe suport fizic în comparație cu timpul utilizării calculatorului pentru lectură.

„Sunt titluri-metafore, titluri care parcă nu au nicio legătură cu toată povestea și îți vine să dai de pereți cu imaginația cuiva! Sunt cărți care nu vor rămâne în memorie pentru foarte mult timp, pentru că ori sunt repetitive, ori nu au o poveste demnă de emoțiile și maturitatea ta emoțională! Sunt autori care cerșesc atenția cititorului cu *hype* și titluri de bestselleruri, apă de ploaie și citate inspiraționale băgate la greu!”¹

Cum sunt cărțile incluse în lista pentru sondajul din acest an?

Au marcat cititorul atât de mult, cum o face „...prima carte care îți deschide cu adevărat drum spre inima lui? Acele prime imagini, ecoul cuvintelor pe care credem că le-am lăsat în urmă ne însoțesc toată viața și clădesc în memoria noastră un palat, unde, mai devreme sau mai târziu – indiferent câte cărți am citi, câte lumi am descoperi, câte am învăța și câte am uita –, ne vom întoarce.”²

¹ POPA, Stela. Recenzie la cartea „Apă neagră” de Joyce Carol Oates. [Accesat 23.09.2021]. Disponibil: https://www.goodreads.com/ro/book/show/15974.Black_Water.

² ZAFON, Carlos Ruiz. Umbra vântului. Iași: Polirom, 2013, p. 10. ISBN 978-9734-635-82-5.

I-au făcut fericiți așa ca atunci când au aflat că scriitorul lor preferat a scris o nouă carte?

Sau au fost „cărți cu istorii luate din viața de zi cu zi, cu un colorit și farmec aparte, reale sau cu subiect asemănător, pentru a te intriga la lectură, sau te fac să dai frâu liber imaginațiilor...”, așa cum comentează unul din respondenți la rubrica *Impresii, opinii despre cărțile citite din lista de mai sus*, inclusă în acest an ca element inovativ în sondaj (menționăm că în cadrul acestui sondaj se votează anonim).

Iată câteva opinii ale participanților la sondaj despre autorii și cărțile nominalizate în Top.

Cele mai comentate au fost:

• **Muguri**, de Oxana Traci-Bănăruș

✓ „*Mugurii* Oxanei Traci-Bănăruș sunt cei mai frumoși.”

✓ „*Muguri*, de Oxana Traci-Bănăruș, e acel registru de amintiri ale copiilor familiei Traci, care își aștern amintirile despre familie ca cel mai de preț dar oferit lor și, totodată, localitatea în care au crescut e un cuib generos, unde și-au întărit aripile pentru viitor.”

✓ „*Mugurii* atâta dragoste inspiră! Dorul de casă e puțin alinat de Oxana. Sunt îndrăgostită de această carte!

✓ „M-am regăsit în fiecare poezie, în fiecare amintire redată de Oxana Traci-Bănăruș. Acea pâine de la iepuri pe care o mâncam și noi cu mare poftă, acele sărbători de iarnă cu casa nefinisată, dar cu multă căldură și dragoste în ea etc.”

✓ „Poeziile Oxanei Traci-Bănăruș te duc cu gândul la copilărie, la casa părintească. Mult succes și multe realizări frumoase în continuare pentru Oxana!”

✓ „*Muguri* – o carte ce îți răscolește sufletul.”

✓ „Versuri și proză ce răscolesc sufletul (*Muguri*, de Oxana Traci-Bănăruș).”

• **Istorii din străinătate**, de Igor Cojocaru

✓ „De suflet, pentru răni închise și deschise, cât și pentru cele în curs de vindecare! Iubire, lacrimi, veselie, zâmbete! *Istorii din străinătate*.”

✓ „Mi-a plăcut foarte mult cartea *Istorii din străinătate*. Cu toate că îmi sunt cunoscute asemenea istorioare, oricum, la unele din ele, nu îmi puteam stăpâni emoțiile, lacrimile îmi curgeau fără să le pot controla. Nu cred că cineva ar putea citi această carte fără nicio emoție.”

✓ „*Istории din străinătate* reflectă cruda realitate a persoanelor plecate din Republica Moldova. Această carte este ca o spovedanie, o realitate dură care i-a afectat atât pe maturi, cât și pe copiii cu părinții plecați. Succese mari autorului!”

✓ „...carte necesară, un testament al diasporei.”

• ***Parisul cu gust de caramelă sărată***, de Olga Căpățână (aici se inserează și impresiile despre alte scrieri ale autoarei)

✓ „Cărțile Olgae Căpățână reflectă viața și pun accent pe niște valori uitate. Se citesc foarte ușor și te țin în suspans până la ultima filă.”

✓ „Am citit cu un interes prea deosebit orice a ieșit de sub penița autoarei Olga Căpățână. E ceva miraculos! Mi-aș dori să fie apreciată pentru bucuria sufletească pe care o primim după citirea cărților autoarei!”

• ***La ușa sinelui***, de Cristina Cornovan

✓ „Foarte frumoase poeziile Cristinei Cornovan!”

✓ „O carte și un suflet minunat!”

✓ „Poezii emoționante, pentru suflet!”

• ***Urme pe sticlă***, de Diana Stroici

✓ „Diana Stroici este o tânără poetă din Republica Moldova care știe să pună suflet în toate poeziile sale. Diana este tânăra care promovează toate valorile frumoase ale neamului. Placheta *Urme pe sticlă* surprinde cele mai sensibile și admirabile forțe ale vieții, naturii, dragostei și iubirii.”

✓ „*Urme pe sticlă* – o carte plină de emoții, resimțite intens la rostirea fiecărui vers, cuvânt, silabe. O carte ce merită măcar o dată răsfoită.”

✓ „O serie de poezii care transmit sentimente profunde. Te provoacă spre meditație și aprecierea propriilor sentimente și atitudini în paralel cu cele ale autorului. Astfel, putem înțelege chintesența mesajului transmis de tânăra autoare.”

• ***O cană de noviciok la bătrânețe***, de Lena Chilari

✓ „Volumul Lenei Chilari este genial. O achiziție de care sunt mândră.”

Un alt mesaj prezintă opinia unui respondent despre lucrările a două autoare (mesajul scris cu majuscule reflectă emoțiile sale în urma citirii acestor lucrări):

✓ „AM RĂMAS PLĂCUT ȘI PROFUND EMOȚIONAT DUPĂ

SAVURAREA OPERELOR DOAMNELOR **OLGA CĂPĂȚÂNĂ ȘI ALIONA GRATI**: UN LIMBAJ EMINESCIAN, O POZIȚIE CIVICĂ DIN CELE DORITE, CERUTE DE PREZENTUL CLIPEI...”

Cu calificativul „Foarte bune” sunt notate următoarele cărți: *Idei și fantasme*, de Adrian Ciubotaru, *Cărțile care le-am citit, cărțile care m-au scris*, de Emilian Galaicu-Păun, *Masa de sărbătoare*, de Irina Nechit, *Cod*, de Petre Popa, *Atelierul din strada Patrice și Fiica zețarului*, de Antonina Sârbu, *Tata mă citește și după moarte*, de Mihail Vakulovski, *Straniera*, de Claudia Partole, *Dincolo de noi*, de Marcela Mardare, *Jurnalul unei bătrâne pe timp de COVID-19*, de Nina Gonța, *Titu Maiorescu și lumea noastră postmodernă*, de Mihai Cimpoi, *Țiganca*, de Marina Dirul, *Tentația identității: cronici și eseuri literare*, de Oxana Gherman, *Populația Bucovinei și a Basarabiei sub stăpâniri străine (1774/1812-1918)*, de Constantin Ungureanu.

Totuși, cele mai multe voturi le-au acumulat următoarele cărți:

Autorul și titlul publicației	Procent voturi
Cojocaru, Iurie. Istorii din străinătate	(21%)
Traci-Bănăruc, Oxana. Muguri	(14,7%)
Căpățână, Olga. Parisul cu gust de caramelă sărată	(14,2%)
Cotovan, Ana. Lasă să plouă	(11,3%)
Colesnic, Iurie. Chișinăul de ieri și de azi = Кишинэу вчера и сегодня	(8,2%)
Partole, Claudia. Straniera	(6,9%)
Cornovan, Cristina. La ușa sinelui	(6,6%)
Stroici, Diana. Urme pe sticlă	(6,6%)
Druță, Ion. Despărțirea apelor	(5,3%)
Grati, Aliona. Chișinău. Morile timpului	(4,7%)

COJOCARU, Iurie. Istorii din străinătate : Destinul unui neam rătăcit / Iurie Cojocaru ; desene, coperta: Oleg Vasilcovan. – [Chișinău] : Bons Offices. – 160 p. : fot., il. 300 ex. ISBN 978-9975-87-691-9.

Iurie COJOCARU este originar din satul Lozova, raionul Strășeni. A absolvit Facultatea de Teologie de la Craiova, iar în prezent este stabilit împreună cu familia în Marea Britanie. Istoria sa de emigrant începe de când a plecat la studii peste Prut. A fost însă marcat de acest fenomen încă din copilărie, de când mama sa a plecat la muncă peste hotare. Atunci și-a pus drept scop să o aducă pe mama acasă, chiar dacă pentru asta a trebuit să accepte pâinea străinătății și să trăiască pe cont propriu experiența de emigrant.

Cele 160 pe pagini ale cărții *Istorii din străinătate* cuprind peste 40 de povestiri, cele mai multe triste, ale moldovenilor plecați peste hotare în 12 țări. Majoritatea relatează dramele conașionalilor noștri din primul val al emigrației. Povestiri despre dor, suferință, dragoste, credință, trădare, singurătate și speranță. Câteva titluri din cuprinsul cărții sunt: „Lacrimi ascunse”, „Caut liniștea”, „Rană nevindecată”, „Rătăciții”, „Plecarea, singura salvare”, „Fugim de sărăcie”, „Corupția, un mod de a fi”, „Poate, vom reveni acasă”.³

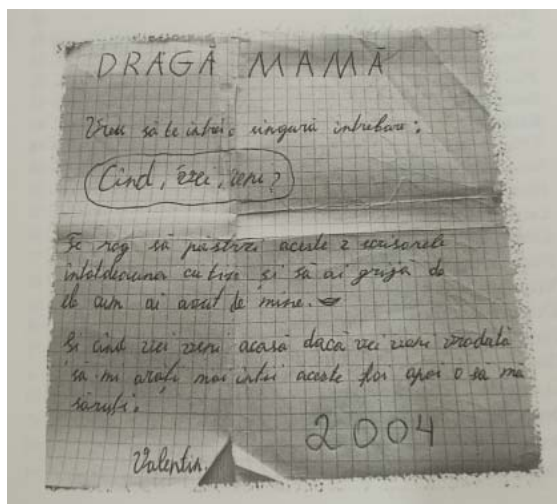
Autorul menționează într-un interviu la Radio Chișinău:

³ Iurie Cojocaru, moldoveanul care a adunat zeci de istorii din străinătate într-o carte. [Accesat 23.09.2021]. Disponibil: <http://iuriecojocaru.eu/iurie-cojocaru-moldoveanul-care-a-adunat-zeci-de-istorii-din-strainatate-intr-o-carte/>

„...recomand fiecăruia să citească această carte, ca să înțeleagă adevărata dramă a acestui popor pribeag. Eu, prin anii 2000, îi judecam pe cei plecați din țară, dar azi sunt unul dintre ei. Îmi doresc să-i cunoașteți prin intermediul acestei cărți, fără să fiți nevoiți să plecați peste hotare și să treceți prin ce au trecut ei. Să înțelegeți că viața amară a străinătății este o luptă pierdută cu timpul. Viața emigrantului este despre singurătate, o singurătate ascunsă, dramatică, care lasă urme adânci în inimile copiilor și țării. „Am întors toți banii până la urmă...”, spune cineva în carte, „...am întors procentele, dar pe copiii aceia mici, copilăria lor nu o voi mai putea întoarce înapoi niciodată”.⁴

Lucrarea reprezintă „povestea unui neam rătăcit prin străinătate, care, într-o zi, va învia. Poate se va regăsi pe sine și, poate, va reveni acasă.”⁵

* * *

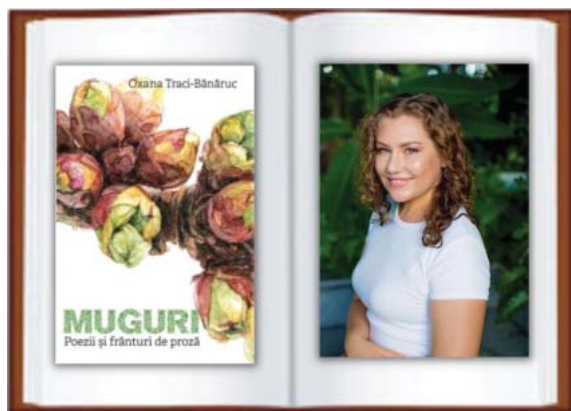

Imaginea unei scrisori din cartea „Istории din străinătate”,
p. 157

⁴ „Istории din străinătate” – un volum cu poveștile emoționante ale unor zeci de basarabeni plecați peste hotare. [Accesat 23.09.2021]. Disponibil: <https://radiochisinau.md/istorii-din-strainatate-un-volum-cu-povestile-emotionante-ale-unor-zeci-de-basarabeni-plecati-peste-hotare---113390.html>

⁵ COJOCARU, Iurie. Istории din străinătate. Chișinău: Bons Office, 2020, p. 103. ISBN 978-9975-87-691-9.

TRACI-BĂNĂRUC, Oxana. *Muguri* : Poezii și frânturi de proză / Oxana Traci-Bănăruț ; cop.: Cătălin C. Botezatu. – Chișinău : S. n., 2020. – 164 p. 500 ex. ISBN 978-9975-87-577-6.

Oxana TRACI-BĂNĂRUC s-a născut în satul Taraclia, raionul Căușeni. Fiind absolventă a Facultății de Asistență Socială, Sociologie și Filosofie, timp de un deceniu a activat în diverse ONG-uri și proiecte sociale. Din 2015 locuiește cu familia în Singapore. Dorul de casă, dorul de tatăl care nu mai este în viață, de primăverile de acasă au stat la baza debutului literar. Pentru tânăra autoare, cartea *Muguri* este despre renaștere și curajul de a împărtăși emoțiile cu lumea.

Scriitorul Igor Guzun, într-o recenzie pe site-ul www.goodreads.com, scrie: „*Muguri* este o carte în care plantabil este nu doar semnul de carte, ci și conținutul. Printre pagini veți găsi un semn de carte creat dintr-o hârtie magică, ce conține semințe de mușetel care pot înflori. La fel cum vor înflori ideile și emoțiile plantate în inimile noastre prin cuvinte”.

Drd. Ana Traci-Neagoe, curator și istoric de artă, spune că „...poeziile și proza Oxanei pot fi descifrate în cheia unui registru marcat de intensitatea, sensibilitatea și unicitatea emoțiilor transmise. O perspectivă obiectivă și critică asupra calității literare a acestui material poetic este îngreunată de calitatea mea de martor, chiar de complice, pe cărările sinuoase și fericite ale copilăriei pe care am împărtășit-o. Familia este cel mai de preț dar care ne-a fost dat să-l avem, iar localitatea în care am crescut a fost un cuib generos din

care ne-am hrănit inspirația, ne-am întărit aripile și ne-am întemeiat năzuințele pentru viitor.⁶

Întrebată de către reportera Paulina Gușan-Polschi, care îi sunt sursele de inspirație, Oxana Traci-Bănăruc răspunde: „...poate fi orice: oamenii, natura, situațiile din cotidian. Într-o zi m-a inspirat valiza, care m-a purtat prin lume ani la rând și care mi-a purtat visele prin lume. Unele lucruri din viața noastră parcă prind viață și ne pot povesti multe despre cine suntem. Dar ce să mai zic de oameni? Oamenii sunt cea mai bună oglindă prin care înțelegem cine suntem cu adevărat. Iar în viața mea am norocul să întâlnesc mulți oameni buni, care mă inspiră și care mă motivează să fiu eu însămi în tot ce fac sau scriu”.⁷

* * *

CARTEA⁸

Să nu arunci, copile, cartea la gunoi,
Când omul care-a scris-o și-a tipărit iubirea,
Sa nu o lași, copile, să moară în noroi,
În ea și-a îngropat un suflet amintirea.

Acela care a scris-o, așa cum l-au crescut părinții,
Și-a dedicat o viață ca să-i rodească cartea,
Și-a stors toată puterea și toată forța minții,
Trăind cu scrisu-n vene, croindu-și din el soarta.

Mai bine ai deschide-o și vezi ce te învață,
Caci cine a citit-o nu s-a făcut mai prost,
Din ea poți învăța să treci frumos prin viață,
Ori poți afla din carte cum să îți faci un rost.

⁶ TRACI-NEAGOE, Ana. Petale de bujori răspândite în lume. In: Traci-Bănăruc, Oxana. Muguri. Chișinău: S. n., 2020, p.156. ISBN 978-9975-87-577-6.

⁷ GUȘAN-POLSCHI, Paulina. Oxana Traci-Bănăruc: „Toți mugurii se nasc din iubire”. [Accesat 29.09.2021]. Disponibil: <https://stiripozitive.eu/2020/03/08/oxana-traci-banaruc-toti-mugurii-se-nasc-din-iubire/>

⁸ TRACI-BĂNĂRUC, Oxana. Muguri. Chișinău: S. n., 2020, p. 115. ISBN 978-9975-87-577-6.

ÎNTRE DOUĂ ȚĂRI⁹

Îmi place de țara cu butoane pe uși,
Cu trenuri ce zboară și case înalte,
Dar tot îmi e dor să alerg printre nuci,
Să simt iarba crudă, culcată pe spate.

Îmi place de țara cu oameni docili,
Cu sete de carte și frică de lege,
Dar tare mi-e dor de oamenii simpli
Ce legea iubirii o pot înțelege.

Îmi place de țara cu flori colorate,
Cu fructe ca-n filme curgând din vitrine,
Dar mult îmi e dor să mănânc cât încap
Cireșe și mere din miezul grădinii.

Îmi place de țara cu superlative,
Recorduri, invenții, progrese și titluri,
Dar totuși mi-e dor, tare dor mi-e de tine,
Câmpie cu flori ce trăiești în trecuturi.

⁹ Ibidem, p. 76.

Urcușuri și coborâșuri

Omule,
Când te ridici,
Uși că într-o zi poți să pici,
Când te crezi dintre toți cel mai mare,
Uși că-ntr-o zi s-ar putea să fi călcat în picioare.
Când te crezi împărat ce are pământul întreg moștenire,
Uși că-ntr-o zi un stăpân pe întreg universul poate-ți va da de știre.
Când cazii, fără să știi tu, de fapt, te ridici mai aproape de nori,
Îți amintești că fiind mai mic e mai ușor să fi printre flori.
Când te crezi muritor este mai simplu să fi tu însuși,
Îți amintești că te simți fericit atunci când ajuți.
Când te crezi pe copac doar o ramură,
Îți amintești că fructul te laudă.
Când te crezi ucis, în abis,
Ți-amintești de un vis.
Când demn cobori,
Tu tot zbori,
Omule.

117

Imaginea paginii 117 din cartea „Muguri”

PLĂTIM

Plătim pentru conveniență:

Prostii din plastic, multe haine, telefoane...

Plătim apoi și starea de urgență

Când tone de „răsfăț” plutesc în oceane...¹⁰

¹⁰ Ibidem, p. 135.

CĂPĂȚĂNĂ, Olga. Parisul cu gust de caramelă sărată / Olga Căpățână; cop.: Ana Glibinciuc. – Iași: Sedcom Libris, 2020. – 206 p. ISBN 978-973-670-591-5.

Olga CĂPĂȚĂNĂ este originară din satul Lencăuți, raionul Ocnîța. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. A activat în calitate de ofițer în armata sovietică, iar după destrămarea URSS – în Armata Națională. A participat la Războiul din Afganistan și la cel pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova. După ce a revenit de la război, Olga Căpățână a început să scrie versuri, romane, cărți pentru copii, dar și „Memoriile celor căzuți în Afganistan”, și „Memoriile celor căzuți în războiul de pe Nistru”, care au fost traduse în limbile rusă și franceză. Potrivit editorilor și criticilor literari, lucrările sale sunt de o profundă încărcătură emoțională, având ca leitmotive omul, războiul, destinul și dragostea. Olga Căpățână este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. A fost decorată cu medalia de aur a Academiei Internaționale Franceze, iar pentru romanul *Dobrenii* a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cel mai bun roman al anului 2018.

În anul 2004, Olga Căpățână a emigrat în Franța, unde locuiește până în prezent și activează ca jurnalist de investigație.¹¹

¹¹ Scriitoarea Olga Căpățână, stabilită în Franța, își sărbătorește ziua de naștere. [Accesat 07.10.2021] Disponibil: <https://www.moldpres.md/news/2020/06/30/20005245>

* * *

Noul ei roman relatează povestea unei tinere din Moldova, Sofia, care depune eforturi maxime pentru a profesa ca medic în Franța. Aici își crește fiul, aici întâlnește marea dragoste, aici soarta îi oferă noi provocări.¹²

* * *

Romanul prezintă câteva mesaje, în primul rând, că părinții, familia trebuie să-și ajute copiii să vorbească, să discute, să-i învețe viața. Atunci când au făcut o boroboacă, copiilor să nu le fie frică de a veni acasă, pentru că, odată reveniți, o să aibă toată susținerea. Un alt mesaj este adresat celor care intenționează să emigreze într-o altă țară. Venind într-o țară străină, trebuie să trăim după legile acestei țări: să învățăm limba, să avem o profesie și atunci când avem actele în regulă și plătim taxele și impozitele, beneficiem de toate oportunitățile din această țară. Muncind la negru, rămânem fără nimic. (Olga Căpățână)¹³

* * *

„Am îndrăgit fermecătoarea scriere a autoarei prin această bunătate de carte. Romanul m-a impresionat printr-o profunzime desăvârșită prin abordarea subiectelor de viață de o actualitate evidentă.

Cartea redă voința enormă a unei tinere cu diplomă de doctor, care decide să cunoască traiul printre străini și pleacă la Paris.

Astfel, autoarea reușește cu o iscusință desăvârșită să descrie personajele, suferințele, experiența celor care muncesc peste hotare, cunoscând acel gust de caramelă sărată caracterizat prin dragoste și dezamăgiri. Totodată, ne elucidează viața persoanelor la care muncește inițial în calitate de menajeră, sistemul medical francez, curiozitățile Parisului, obiceiurile și tradițiile populare și culinare.

O poveste uimitoare a Sofiei, care reușește să profeseze în Paris în corespundere cu studiile sale și cunoaște un nou orizont al vieții. Recomand cu mare drag.

¹² Lansare de carte: „Parisul cu gust de caramelă sărată”, de Olga Căpățână. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: <https://locals.md/2021/lansare-de-carte-parisul-cu-gust-de-caramela-sarata-de-olga-capatana/>

¹³ Scriitoarea Olga Căpățână, stabilită în Franța, își sărbătorește ziua de naștere. [Accesat 07.10.2021] Disponibil: <https://www.moldpres.md/news/2020/06/30/20005245>

Câteva fraze care m-au impresionat:

✓ *Copilul vrea să aibă o mamă și un tată, oricât s-ar simți de bine cu bunica.*

✓ *Ce fel de țară aveți de sunt nevoiți medicii să plece de acasă ca să câștige bani pe meleaguri străine?*

✓ *Când îți întâlnești jumătatea, fiecare dintre noi simte vibrându-i în interior o strună specială.*

✓ *Dragostea vine la fiecare. Ai răbdare, într-o bună zi, va veni și la tine.*

✓ *Bărbații devin mai atractivi când știu să asculte.”¹⁴*

* * *

„Dragostea e imprevizibilă. Nu știi când și unde pune stăpânire pe tine. Te adună de pe asfalt. Sau îți stă alături în sala de operații. Nu știi dacă va dura sau a venit doar pentru o vreme oarecare. Ca să te învețe ceva. Ca să lase ceva în urma ei. Nu încerca s-o forțezi. Ea știe mai bine când să vina și când să plece. Sau să rămână pentru totdeauna.

Dragostea mea este plină de admirație și satisfacție. Ea m-a învățat azi să trăiesc. Și atâta timp cât mi-e alături, vom izbândi împreună. Nu plâng după ziua de ieri și nu mă avânt spre cea de mâine.

Dragostea vine la fiecare. Ai răbdare, într-o bună zi, va veni și la tine. Va spune calm, dar ferm: «Eu am venit și nu te voi părăsi...».¹⁵

¹⁴ MOROI, Tania. Impresii despre cartea „Parisul cu gust de caramelă sărată”, de Olga Căpățână. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: <https://www.goodreads.com/book/show/58233308-parisul-cu-gust-de-caramel-s-rat>

¹⁵ CĂPĂȚĂNĂ, Olga. Parisul cu gust de caramelă sărată. Iași: Sedcom Libris, 2020, p. 203. ISBN 978-973-670-591-5.

COTOVAN, Ana. Lasă să plouă : versuri / Ana Cotovan ; coperta: Daniela Darie. – [Chișinău] : S. n., 2020. – 126 p. 100 ex. ISBN 978-9975-89-177-6.

Ana COTOVAN s-a născut la Dâșcova, raionul Orhei. Studiază la Colegiul „Vasile Lupu” din Orhei. Debutează la doar 18 ani cu placheta de versuri *Lasă să plouă*.

Scriitoarea Ecaterina Negară, originară de pe aceleași meleaguri ca și Ana Cotovan, ne îndeamnă în prefața la cartea tinerei poete: „...vedeți și voi în poezia Anei Cotovan adevărate sentimente de iubire pentru țară, pentru părinți, pentru credință, frați. (...) Am văzut ochii frumoși ai poeziei semnate de Ana Cotovan în care lucirile, sclipirile ei sunt strigătul tinerei generații dornice de viață adevărată, generație care-și vrea vitalul, existența plină de poezie, credință, bunăstare, fapte. Nu poetul sofisticat în neologisme, cu tactici și ordine de scriere, face azi literatura tinerei generații sau a viitorului, ci sentimentul adânc, tăios al Cuvântului care plouă cu de toate. Salut și iubesc generația vie. Lăsați să plouă pe uscăciunea și cruzimea sufletelor noastre, poate vom avea parte de un rod vital pentru continuitatea neamului nostru”.¹⁶

Poetul Vasile Cocarcea remarca la lansarea cărții organizată de către Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei: „Poezia Anișoarei te pune pe gânduri. (...) Însuși titlul cărții remarcă într-un fel starea de spirit a țăranului nostru, pentru care așteptarea ploii a fost

¹⁶ NEGARĂ, Ecaterina. Cuvânt de dragoste. In: Cotovan, Ana. Lasă să plouă. [Chișinău]: S. n., 2020, pp. 4-5. ISBN 978-9975-89-177-6.

una din stările de suflet. Este o poezie bună, care trebuie să ajungă la cititor”.

* * *

SUNT LIBER¹⁷

Mă înconjoară legi prea multe
Pentru un om ce liber s-a născut.
Cu ceru-n față am dreptul la mai multe,
Eu nu am fost zidită doar din lut...

Manipularea a schimbat destine,
Legile voastre vise au distrus.
De ce când fac ceva să întreb de tine?
Un muritor de rând, fără nimic în plus...

Eu m-am născut să fac ceea ce vreau
Și să învăț tot ceea ce-mi doresc,
Nimeni nu poate mie să îmi spună,
Că ura mi-e stăpână, când eu pot să iubesc!

Ucideți vise, ne țineți ocupați.
Nu avem timp pentru a citi o carte!
Avem defecte, nu suntem acceptați;
Prea multe bariere într-o societate.

Eu m-am născut sub cerul plin cu stele
Fără să știu nimic și fără de restanțe.
Am dreptul să fac tot ce îmi doresc
Atâta timp cât nu ucid speranțe...

¹⁷ COTOVAN, Ana. Lasă să plouă. [Chișinău]: S. n., 2020, pp. 13-14. ISBN 978-9975-89-177-6.

ACCEPTAREA¹⁸

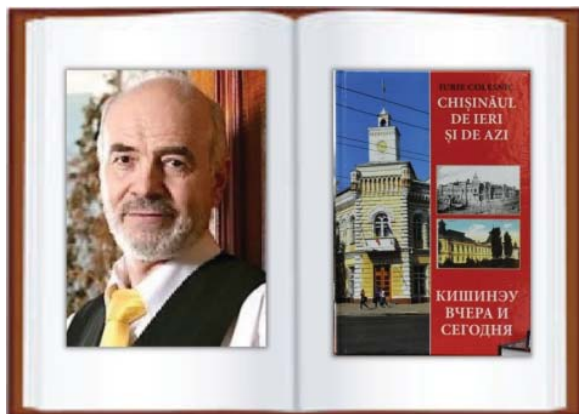
Nici soarele nu place tuturor,
Nici norii și nici apa tulburie.
Nimic nu poate încânta pe toți,
Atâta timp cât lumea este vie.

Dacă cuiva o să îi placi la suflet,
Te va iubi mereu cu nostalgie.
Că peste ani o să se-nchidă ochii
Și pielea neagră încet o să-ți devie.

Cu inocența sufletului tău
Zâmbește lasă lumea ca să știe
Că-i mai ușor să poți trăi frumos
Când nu vrei tot perfect în jur să fie.

¹⁸ Ibidem, p. 34.

COLESNIC, Iurie. Chișinăul de ieri și de azi = Кишинэу вчера и сегодня / Iurie Colesnic ; traducere în limba rusă: Miroslava Metleaeva. – Chișinău : Print-Caro, 2020. – 244 p. : fot. Tit., text, cuprins paral.: lb. rom., rusă. – 1 000 ex. ISBN 978-9975-56-779-4.

Iurie COLESNIC este un scriitor, poet, publicist, scenarist, editor și, nu în ultimul rând, critic și istoric literar. S-a născut la 12 august 1955, în satul Dereneu, raionul Călărași. În 1977, a absolvit Facultatea de Mecanică a Institutului Politehnic „S. Lazo” din Chișinău (astăzi Universitatea Tehnică a Moldovei).

A deținut funcția de referent la Societatea „Știința” din Chișinău (1979-1980), profesor de tehnologie specială la ȘPT-10 din capitală (1980-1983), inginer la Catedra de termotehnică a Institutului Politehnic (1983-1985). Ulterior devine corector și redactor tehnic la revista *Scânteia leninistă* (1985-1986), apoi redactor-șef și director artistic la Studioul „Anima-Film” (1986-1991), director al Centrului Național de Studii Literare și Muzeografie „M. Kogălniceanu” (1991-1995), concomitent deținând și funcția de director al Editurii Enciclopedice „Universitas” (1991-1993), după care este director al Editurii Enciclopedice „Gheorghe Asachi” (1993-1995), director fondator al Editurii „Museum” (1995-1999), director al Casei Cărții „Mitropolit Petru Movilă” (1996).

În 1980 a debutat editorial cu placheta de versuri pentru copii

Puiul îndrăzneț, urmată de volumele de versuri pentru copii: *Țara cu luceferi*, 1986, *Învăț să zbor*, 1992, *Necazul ariciului*, 1996, *Ce visează leul*, 2004, versuri pentru maturi: *Arta memoriei*, 1987, *Arheologii interioare*, 1991, *Spirala lui Arhimede*, 1993, *Născocitorul de orizonturi*, 2014. A editat peste 60 de cărți: monografii, enciclopedii, inclusiv *Basarabia necunoscută* în 11 volume, iar în 2015 i-a apărut cea de-a treia ediție a volumului *Chișinăul nostru necunoscut*.

În anul 2000 a fost ales membru-corespondent al Academiei Internaționale de Cadre UNESCO din Kiev, Ucraina. În același an, i se conferă titlul onorific doctor honoris causa al Universității Umanistice din Chișinău, iar în 2010 – titlul onorific Maestru al Literaturii. Tot în 2000 a fost distins cu Medalia „Sfântul Daniil”, în 2010 – cu Medalia „Dimitrie Cantemir” și în 2016 – cu Ordinul de Onoare. Iurie Colesnic este laureat al Premiului Național (2018) și al mai multor premii literare din Republica Moldova și România.¹⁹

* * *

Lucrarea *Chișinăul de ieri și de azi* este scrisă în limbile română și rusă și are ca subiect istoria diferitor monumente arhitecturale vechi din Chișinău. Sunt descrise clădiri de patrimoniu, monumente și parcuri, aparținând în principal secolului XIX și începutului secolului XX, până la momentul când vechiul Chișinău a ars în focul celei mai mari conflagrații din istoria omenirii.

Cartea cuprinde 244 de pagini și este structurată în câteva zeci de articole, fiecare descriind câte un edificiu sau monument din vechiul Chișinău.

Cartea *Chișinăul de ieri și de azi* ne permite să simțim farmecul Chișinăului acelor ani, oraș ce, din păcate, a rămas doar în amintiri și fotografii. Iurie Colesnic ne demonstrează cât de important este să păstrăm acel puțin care ne-a mai rămas din Chișinăul vechi.

Cartea include mai multe tablouri și fotografii de epocă inedite. Mulți dintre cititori cu siguranță vor vedea prima dată astfel de fotografii în momentul când vor lectura cartea. Astfel, cititorul poate efectua o călătorie imaginară prin Chișinăul secolului XIX și primei jumătăți a secolului XX.

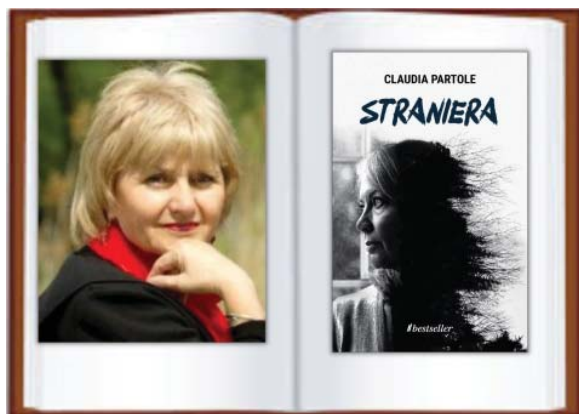
Citind această carte, putem studia istoria clădirilor istorice care s-au

¹⁹ Scriitorul Iurie Colesnic a împlinit 65 de ani. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: <https://www.moldpres.md/news/2020/08/12/20006463>

păstrat până în ziua de azi, precum clădirea Primăriei sau Casa Herța, dar și a clădirilor deja inexistente și mai puțin cunoscute, precum Vila Cerchez sau Biserica Luterană, care se afla nu departe de locul unde astăzi este amplasată clădirea Președinției Republicii Moldova. Sunt descrise monumente care la fel au devenit victimele circumstanțelor istorice, precum monumentul Regelui Ferdinand I și Bustul lui B. P. Hasdeu. Tramvaiul din Chișinău la fel și-a găsit locul în această carte.²⁰

²⁰ VEREBCEAN, Andrei. Chișinăul de ieri și de azi. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: <https://chisinaucapitala.wordpress.com/2020/12/28/chisinaul-de-ieri-si-de-azi-2/>

PARTOLE, Claudia. Straniera / Claudia Partole ; design copertă: Cristina Covrig. – Chișinău : Bestseller ; București : S. n., 2020. – 368 p. 3 000 ex. ISBN 978-9975-3282-7-2.

Claudia PARTOLE este din satul Cotova, Drochia. A absolvit secția de ziaristică a Facultății de Filologie de la Universitatea de Stat din Moldova. După absolvire, lucrează redactor la Editura „Cartea moldovenească” (1979-1981), colaborator la ziarul *Învățământul public* (actualmente *Făclia*) (1981-1985), colaborator literar la revista *Alunelul* (1985-1994), redactor-șef la revista *Festina lente* a Școlii de Limbi Moderne și Management, unde a fost și învățător de etică și estetică (1994-1997). Din 1994 este moderatoarea Cenaclului literar (azi Salonul literar-artistic) „La Creangă” de pe lângă Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, colaborând în paralel și cu alte publicații. În anul 1993 devine membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în anul 2000, a Uniunii Scriitorilor din România. Este și membră a Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova.

Debutul editorial s-a produs în anul 1982 cu volumul de basme și povestiri pentru copii *Mahalaua veselă*, urmat de alte cărți pentru copii: *În așteptarea mamei* (1989), *Are mama fată mare*, care a fost declarată „cea mai bună carte pentru copii a anului 1992” ș. a.

Pentru maturi a editat cărțile: *Păsări suntem când ne naștem* (1992), *Psalmii Mariei Magdalena* (1995), *O clipă* (1999), *Eu sunt* (2001), *ReCulegere* (2005), *Îmblânzirea câinilor* (2009), *Viața unei nopți sau Tötentanz* (2009), *Peisaj cu Dimineți și Clipe* (2011), *Ultima*

amantă (2011), *101 Poeme* (2011) ș.a.

Este autoarea a mai multor piese dramatice: *Păziți copiii, sufletul și animalele* (1995), *Unde ești, Iren?* (2001), *Ochiul care se uită în lume sau Cine l-a răpit pe Tonto* (2002), *Când zorii s-au trezit* (2003) ș.a.

Lucrările scriitoarei au fost apreciate la justa lor valoare. Autoarea a obținut mai multe distincții: Premiul „Cartea pentru copii” în cadrul Salonului Internațional de Carte (ediția a XXII-a, 2013, Chișinău, pentru cartea *Copilul din colivie*); Diploma de Onoare IBBY pentru cartea *Domnița-Păstoriță* (2008); Medalia „Mihai Eminescu” pentru activitate literară (2010); Premiul Salonului de Carte de la Iași (1995, pentru cartea *Un mare calendar pentru tine, mic ștregar*); Premiul pentru cea mai bună carte cognitivă, în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii de la Chișinău (2002, pentru cartea *Grăbeste-te încet*); premiul a mai multor ediții ale Concursului Național de Dramaturgie (1993, 2002, 2003, 2004).

Claudia Partole. [Accesat 05.10.2021]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Claudia_Partole

* * *

„Cineva, citindu-mi cartea, posibil, va gândi: Autoarea a vrut să cuprindă necuprinsul și... l-a îmbrățișat cu sufletul!”

Claudia Partole

* * *

„Drama unei generații pentru care Acasă e pretutindeni în lume. Alegerile recente au dovedit că țara noastră se află dincolo de țară, în afara ei. Oameni de mâine, cu destine de azi care își sacrifică viitorul pentru copiii lor. Cele cinci capitole intitulate *Drumul Crucii* fac trimitere la Noul Testament, la calvarul suirii pe cruce a unui întreg Neam.”

Nicolae Dabija

* * *

„Am citit cartea într-o zi și o bucată de noapte. Dureroasă scriere. Necesară durere.”

Iulian Filip

* * *

„O carte despre răbdare și tăcere, despre rețelele de socializare ca un modern zid al plângerii, despre părinți și copii, eternii antagoniști?”

*Maria Pilchin*²¹

²¹ Straniera. Claudia Partole. [Accesat 29.09.2021]. Disponibil: <https://www.bestseller.md/straniera-claudia-partole.html>

CORNOVAN, Cristina. La ușa sinelui / Cristina Cornovan ; cuvânt-înainte: Veronica Bâtcă ; desene: Pascale Ridard ; copertă: Marina Dimitriu. – Chișinău : Pontos, 2020 (Tipogr. „Print-Caro”). – 128, [4] p.: il. 100 ex. ISBN 978-9975-72-469-2.

Cristina CORNOVAN s-a născut în Chișinău. Și-a făcut studiile la Liceul Român-Francez „Gheorghe Asachi”. Apoi a studiat Sociologia și Etnologia la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, și-a definitivat studiile de masterat la București, la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, specialitatea Managementul resurselor umane.

A început Cristina Cornovan a exersa poezia încă din liceu. Fiind în clasa a XII-a, cu profilul Limbi moderne, participă din 1999 la Concursul Internațional de Lirică Feminină „Veronica Micle”, după care urmează, în același an, participarea la Concursul Național „Fântâni ale darurilor” desfășurat la Blaj, în cadrul căruia obține premiul III și își vede poeziile publicate în antologia acestui concurs (*Fântâni ale darurilor*, Editura „Astra”, despărțământul „Timotei Cipariu” – Blaj, 1999), iar revista *Cronica* (nr. 10, 1999, Iași) îi publică miniaturi de proză poetică. În 2001, studentă fiind la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, trimite creațiile la același concurs blăjean, care o distinge de data aceasta cu Marele Premiu și îi publică poeziile în placheta colectivă *Cuiburi de speranță* (Astra, despărțământul „Timotei Cipariu” – Blaj, 2001). Toate aceste apariții le semnează cu numele Cristina Bâtcă.²² În prezent activează în calitate de profesoară de limba

²² CORNOVAN, Cristina. La ușa sinelui. Chișinău: Pontos, 2020. Cop. a 4-a. ISBN 978-9975-72-469-2.

română la Centrul de predare a limbilor străine din Chișinău.

Placheta de versuri *La ușa sinelui* este prima carte de autor a tinerei poete și inserează „... urme lăsate de timp, de anotimp, gânduri și trăiri, alchimizate de forul interior într-un liric cuvântător. ...un omagiu poetic prin excelență, din și pentru suflet”.²³

* * *

PRECUM O CARTE²⁴

Mi te-ai deschis precum o carte
Și-am vrut nespus să te citesc,
Să-ți sorb esența, profunzimea
Ca-n suflet să te plămădesc.

Mi te-ai deschis precum o carte
Și-am început să te citesc
Și adunând noi cunoștințe,
Cu tine-am început să cresc.

Mi te-ai deschis precum o carte.
N-am încetat să te citesc,
Caci nu ajung din scoarță-n scoarță
Pe tot să mi te răsfoiesc.

Mi te-ai deschis precum o carte
Și astăzi vreau să te citesc
Și să rămân în ea capitol
În care să mă regăsesc.

* * *

²³ BĂTCĂ, Veronica. Cuvânt-înainte. In : Cornovan, Cristina. *La ușa sinelui*. Chișinău: Pontos, 2020, pp. 6, 8. ISBN 978-9975-72-469-2.

²⁴ CORNOVAN, Cristina. *La ușa sinelui*. Chișinău: Pontos, 2020, p. 118. ISBN 978-9975-72-469-2.

AȘ VREA SĂ FIU²⁵

Aș vrea să pot visa mai mult,
Aș vrea să plâng la miez de noapte,
Să fiu aici, să spun ce simt
Cu voce tare, nu în șoapte!

Aș vrea să explodez de dor
Și să-l împrăștii printre vise,
Să mă îmbăt dintr-un cuvânt
Plin de emoții nedescrise.

Aș vrea să fiu și să trăiesc
Tot ce înseamnă fericire,
Ce e uman, dumnezeiesc
Și se exprimă prin Iubire.

Aș vrea să fiu așa cum sunt.
(Cum sunt și eu aș vrea să știu)
Să fiu prezentă permanent.
Să fiu aici. Atât. Să fiu.

* * *

POVESTEA SIMPLULUI CREION²⁶

Creionul cel mai simplu,
Mereu când parcă scrie,
Se stinge-ncet, continuu
Pe foaia de hârtie.

²⁵ Ibidem, p. 128

²⁶ Ibidem, p. 102

El permanent dispare,
Cu orice virguliță
Pe care-o conturează
Pe orișice foiță.

Eu sunt ca și creionul
Ce tot mai scurt rămâne:
Ci orișice visare-i
Tot mai puțin din mine.

Creionul lasă urme
Pe foaia de hârtie.
Eu las bucăți de suflet
În orice poezie.

Și eu – ca și creionul
Ce vrea să mai rămână –
Spun mai puțin. Și cuget
Cu visele în mână.

STROICI, Diana. Urme pe sticlă / Diana Stroici. – Chișinău : Pontos, 2020. – 64 p. – 100 ex. ISBN 978-9975-72-480-7.

Diana STROICI este din satul Bănești, raionul Telenești. Absolventă a Colegiului „Vasile Lupu” din Orhei, specialitatea pedagogie preșcolară, în prezent, studiază la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Filologie și Istorie, specialitatea istorie și geografie.

Imediat după practica arheologică (din august 2019), Diana și-a început activitatea ca pictor-desenator în cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, iar în anul următor și ca secretară a Societății de Geografie „Gheorghe Năstase” din Republica Moldova.

În 2019 a lansat prima plachetă de versuri *În culorile umbrelei*, iar în 2020 a urmat un alt volum de poezie, *Urme pe sticlă*, tipărit la Editura „Pontos”. Anul acesta a participat la Festivalul tinerilor creatori de poezie „Pe o Ramura de Grai”, unde s-a ales cu Premiul special.

În curând va veni în întâmpinarea iubitorilor de poezie și frumos cu un nou volum de poezie: „Atlas – Geografia sufletului”. Volumul va apărea la Editura „LiteraGraf”, București, la începutul anului 2022.

* * *

REȚETĂ DE FERICIRE²⁷

Amestecă în inimă la tine,
Trei mici produse și așteaptă
Mai pune timp cât se cuvine
Și mestecă, vorbind în șoaptă.

O lingură de fericire îndesată,
Ce va oferi mirosuri de iubire.
Mai toarnă un pahar de sănătate degresată
Și fii sigur că nu e cu mâhnire.

De-ai potrivit cum e mai bine
Și crezi că merită servit...
Atuncea, spune-mi mie – cine
E bucătar mai iscusit?!

* * *

FATA DIN BIBLIOTECĂ²⁸

Rafturi de cărți, miros de hârtie
Și-un aer rece, curat.
La masă, la geam, cineva ceva scrie,
Cu ochii sclipind și capul plecat.

Părul în bucle, pistrui pe obraz,
Atât de senină și calmă.
E fata roșcată, de lângă pervaz,
Ce mi-a făcut în creier o valmă.

Trei cărți. Și-un stilou colorat.
M-apropii de ea și o-ntreb cam frustrat:
„Puteți să m-ajutați, c-un stilou?”
Dar, nu-mi răspunse nimic.
Se uita la mine, zâmbindu-mi ușor,

²⁷ STROICI, Diana. Urme pe sticlă. Chișinău: Pontos, 2020, p. 17. ISBN 978-9975-72-480-7.

²⁸ Ibidem, pp. 46-47.

Apoi mișcă pe spate - pletele-n zbor.
Se pare, avea căști conectate,
Și nu a-nțeles mai nimic din cele rugate.

M-a privit și-a zâmbit grațios,
Întinzându-mi stiloul cerut.
Era un gest atât de frumos,
Pe cât putea fi făcut.

Rochia albastră, pantofii pe talpă,
Evidențiau corpul său zvelt.
Mărgelele aranjate în salbă,
Dădeau rochiei sale efect.

Cu fața-mbujorată și buze citind,
Stătea nemișcată la geam și scria.
Privesc înspre ea, dulce, zâmbind,
Caci era fata care-mi plăcea.

DRUȚĂ, Ion. Despărțirea apelor : Almanah epistolar / Ion Druță ; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2020. – 426 p. – (Cartier Popular / col. coord. de Gheorghe Erizan. ISBN 978-9975-79-891-4). Text : lb. rom., rusă. – 1 000 ex. ISBN 978-9975-86-429-9.

Ion DRUȚĂ s-a născut în comuna Horodiște, raionul Soroca. Cele dintâi povestiri îi sunt publicate la începutul anilor '50. Primul volum de schițe și nuvele, *La noi în sat*, vede lumina zilei în 1953, fiind urmat de alte povestiri, apoi de romanul *Frunze de dor* (scris în 1955, publicat în 1957). Colaborează la ziarele *Țăranul sovietic*, *Moldova socialistă* și la revista *Femeia Moldovei*. Absolvă Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul de Literatură „A. M. Gorki” al Uniunii Scriitorilor din URSS (1957).

Criticile distrugătoare din partea oficialităților comuniste din RSS Moldovenească vizând scrierile sale, mai ales romanul *Povara bunătății noastre* (1970), precum și filmul *Ultima lună de toamnă*, îl fac pe autor să se stabilească la Moscova. Ca dramaturg, este autorul unui șir de piese montate cu succes atât în RSSM, cât și pe scenele multor teatre din fosta URSS și din străinătate: *Casa mare* (1961), *Doina* (1968), *Păsările tinereții noastre* (1971), *Horia* (1973), *Frumos și sfânt* (*Sfânta sfințelor*; 1974), *Cervus divinus* (1975), *Apostolul Pavel* (1996) și multe altele. În 1967 i se decernează Premiul de Stat al RSS Moldovenești pentru nuvela *Ultima lună de toamnă* și romanul *Balade din câmpie*. După stabilirea la Moscova, publică în

limba rusă mai multe volume de proză, eseistică și dramaturgie.

Deține titlurile de Scriitor al Poporului (1988), membru de onoare al Academiei Române (1990) și membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1992). Laureat al Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii (2008) și al Premiului „Constantin Brâncoveanu”, secțiunea Literatură (2014). Opera sa mai include romanele *Clopotnița* (1972) și *Biserica Albă* (1983).²⁹

Lucrarea de proză memorialistică *Căsuța de la Răscruce*, tipărită la Editura „Cartier” în 2018, a fost câștigătoare în Topul celor mai citite 10 cărți ale anului.

* * *

Despărțirea apelor e un volum de peste 400 de pagini despre cărțile, perioadele de creație ale celui mai important prozator al literaturii române din Basarabia. Volumul conține documente, scrisori inedite din arhiva personală. E o carte vie, care se scrie chiar în aceste zile. Ultimele completări au venit pe 29 martie. Și e despre aceste zile. E scrisoarea unei profesoare din părțile Floreștilor și răspunsul lui Ion Druță, de la Moscova.

Bună seara, Dragă Maestre.

Ora la care Vă scriu e foarte târzie, dar somnul nu vrea să vină. S-au adunat prea multe griji în ultimul timp, prea multe încercări la care suntem supuși și de care nu suntem pregătiți, mai cu seamă emoțional. Încercăm să ținem piept, să facem față, dar e greu...

Copiii sunt în vacanță forțată de două săptămâni și școala, ca instituție, a trecut acasă la profesor și la elev. Este incredibil de greu pentru toți: părinți, copii, profesori. Lecția veritabilă înseamnă profesorul și elevii lui într-o sală de clasă, nici cele mai avansate tehnologii în domeniu nu vor putea vreodată să substituie această formulă sacră. Nu o să Vă vorbesc despre situația din țară sau din lume. Îmi doresc foarte tare să Vă știu ocrotit în aceste timpuri. În acest context, Vă doresc multă, multă sănătate!

Să Vă păzească Bunul Dumnezeu!

Cu profund respect și gânduri de bine, Nadia Munteanu

Răduleenii Vechi, Florești, 27 martie 2020

²⁹ DRUȚĂ, Ion. *Despărțirea apelor*. Chișinău: Cartier, 2020, p. 2. ISBN 978-9975-86-429.

Dragă Nadia!

Mulțumesc pentru mesajul tău îndurerat. Nu-ți chinui sufletul în pustiu. Suntem în plin război cu un dușman sălbatic, viclean, necunoscut și necruțător. Vivo et muerte — viața sau moartea, această străveche lozincă a devenit peste noapte actuală ca niciodată. Într-o asemenea situație, natural, economia, cultura, școala, biserica și în genere toată orânduirea noastră de până acum este eliminată din circuitul său obișnuit. Peste întreaga omenire planează două întrebări capitale — Cât o să țină? și Cât ne va costa?

Să mă ierte Dumnezeu, dar în această tragedie eu aș prevedea și ceva pozitiv. Evident că lumea nu va putea supraviețui dacă nu va deveni o singură familie cu o singură forță conducătoare. Această ipoteză până mai ieri părea absolut nerealizabilă, dar iată că apare o rază de lumină în capătul tunelului nostru. Coronavirusul a început a roade din orgoliile statale, din ifosele naționale și rasiale, fără a face vreo diferență între cei bogați și cei sărmani, între cei singuri, neputincioși și mai dregători ai lumii.

Firește, bine ar fi ca elevii voștri să știe cât a domnit în Egipt Ramses al III-lea și cine a pornit Războiul Rozelor pe insulele britanice, dar, chiar dacă și nu vor însuși materialul, azi principalul e să fie ei vii și sănătoși, împreună cu rudele lor și, firește, împreună cu învățătorii lor.

Domnul să vă aibă pururi sub ramura bunăvoinței Sale.

Ion Druță³⁰

* * *

„...De-a lungul anilor, în cariera mea de scriitor, am primit numeroase scrisori. Care mai lungi, care mai scurte, care mai calde, care mai cu țepușe. De toate au fost. Și s-au adunat în total vreo patru mape mari. Zăceau de ani de zile. Dar de la un timp, aceste mape au început a mă scula din somn, pentru că ele erau nu doar câteva mape cu hârtie, ele erau glasurile vii ale oamenilor, care majoritatea din ei nici nu mai sunt pe lumea asta. Și eu, ca om care am supraviețuit și le am la mine, ar trebui cumva să le scot în lume. Astfel a apărut ideea editării unui almanah epistolar, unde au fost incluse textele găsite pe

³⁰ ERIZANU, Gheorghe. Despărțirea apelor. Ion Druță. [Accesat 05.10.2021]. Disponibil: <https://erizanu.cartier.md/despartirea-apeelor-ion-druta-12600.html>

plăcuțele de la Tărtăria, care au fost recent descifrate până la ultima scrisoare din nordul Moldovei, primită acum nu demult, în toiul acestei groaznice pandemii.

Cunoscând bine caracterul cititorului nostru, îmi închipui că prima întrebare pe care mi-ar adresa-o, dacă ar fi posibilă așa o situație: «Dar c-am ce-ai vrut dumneata, Domnule Maestru, să-mi transmiți mie cititorului prin titlul acestei cărți care se numește *Despărțirea apelor?*».

Dragul meu, dacă te interesează atât de mult, nu ai decât să eî cartea și să o răsfoiești. Pentru aceasta a și fost adunat materialul cu scrisori și cu tălmăcirile mele pe marginea acelor scrisori și acelor timpuri care au determinat apariția acelor mesaje.”³¹

Într-o scrisoare adresată Maestrului, Maria Rotaru, studentă în anul întâi la Facultatea de Filologie a Universității de Stat, în iarna anului 1971, menționează faptul că moldovenilor nu le plac cărțile și întreabă scriitorul cum să trezească interesul colegilor săi pentru literatură. Drept răspuns, marele Ion Druță împărtășește câteva sfaturi, actuale și astăzi, în atragerea cititorului matur la lectură:

„1. Este foarte greșit punctul de vedere că fiecî om care știe a citi trebuie neapărat să fie și un cititor activ al literaturii artistice, clasice sau contemporane. Nici vorbă de așa ceva. Literatura artistică, ca orice altă artă, se înțelege cu sufletul și, dacă muzica simfonică sau pictura Renașterii cer un anumit grad de pregătire pentru ca omul de azi să o poată înțelege, de ce nu admitem ca și literatura, arta cuvintelor scrise, arta metaforelor, imaginilor, sugestiilor, cere o anumită pregătire pentru a fi înțeleasă.

2. Zice undeva Dokușeev că hrana poate fi folositoare omului numai atunci când omul mănâncă cu plăcere, gustând din plin, savurând ceea ce a pus în gură. Eu aș îndrăzni să zic că cititorul matur, adevăratul cititor (iară, într-un anumit sens, noi cu toții, de la vlădică până la opincă, suntem cititori), apoi, zic eu, adevăratul cititor este acela care savurează. Participă activ cu toată firea la cele citite, iar dacă lumea plăzmuirilor plastice, lumea cuvintelor sonore nu-l atrage, devine pentru el un chin, o corvoadă, atunci, aș zice eu, și pentru arta scrisului, și chiar pentru el, ar fi mai bine să lase cartea în pace.

³¹ DRUȚĂ, Ion. Prezentarea romanului „Despărțirea apelor”. [Accesat 05.10.2021]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=jJfrB5tbBNo>

3. După câte am observat, adevărații cititori vin la cărțile noastre după un anumit zbucium sufletesc, vin după ce au trecut ei înșiși prin multe, vin să caute un sprijin, vin să găsească un prieten, vin să se măsoare, să se înrudească, să se sfătuie. Și, până ce băieții voștri n-au trecut prin viață, până ce nu a apărut la ei necesitatea de a se retrage pe un scurt timp și de a sta de vorbă cu o carte, până nu li se va da să înțeleagă că cititul este o unica posibilitate de a-ți lărgi orizontul vieții cu destinele altei lumi, până ce nu s-au adunat toate astea, orice forțare nu are rost. Ba dimpotrivă. Dacă unui oarecare Bodrângă, care cu vremea ar putea deveni un bun cititor, îi bagi cu de-a sila o carte, îi trezești un anumit reflex negativ, și el mai apoi o viață întreagă nu se va mai atinge de carte...”³²

Îndemnăm cititorul să citească această carte plină de istorie și destine.

³² DRUȚĂ, Ion. Despărțirea apelor: Almanah epistolar. Chișinău: Cartier, 2020. pp.101-102. ISBN 978-9975-79-891-4.

GRATI, Aliona. Chișinău. Morile timpului : Eseu de imagologie literară. – Chișinău : Editura „Prut”, 2020. – 368 p. ISBN 978-9975-54-508-2.

Aliona GRATI s-a născut în Ghidighici, municipiul Chișinău. Este critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar și autor de non-ficțiune din Republica Moldova. Și-a făcut studiile la Școala Pedagogică din Călărași (1991) și la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (1996). Și-a luat doctoratul în filologie (2003) cu tema „Lirica feminină din Basarabia (anii '20-'30)” și postdoctoratul (2011) cu tema „Structuri dialogice în romanul românesc din secolul al XX-lea”. Este conferențiar universitar la Catedra de literatură română și comparată, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1997-prezent). A lucrat în calitate de cercetător științific principal la Direcția Teorie și metodologie literară a Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei (2005-2018). În perioada 2006-2009 a fost director al Centrului de Literatură și Folclor al Institutului de Filologie al AȘM, iar în perioada 2009-2012 – director adjunct al aceluiași institut. Între anii 2008 și 2018 este redactor-șef al revistei de știință literară *Metaliteratură*, din 2019 este fondator și redactor-șef al publicației *Dialogica. Revistă de studii literare și literatură*. Din 2013 a deținut funcția de secretar științific și între 2017-2018 de vicepreședinte al Consiliului Național de Acreditare și Atestare

(CNAA). Coordonator și coautor al mai multor volume de specialitate apărute în România și Rusia. Autoare a mai multor cronici de întâmpinare, monografii, studii și articole științifice.

(Aliona Grati. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Aliona_Grati)

* * *

„Cartea Alionei Grati despre orașul Chișinău se constituie ca o istorie stratificată și ca geografie literară deopotrivă, în care autoarea își propune, fără a da un verdict final, să răspundă unei serii de întrebări referitoare la capitala Basarabiei, mai veche și mai nouă: «Un număr de vizitatori străini au creat o galerie de reprezentări imagotipice literare care au impregnat fluxul informațional internațional și au creat, la un moment dat, imaginea în lume a orașului Chișinău. Dar ce a rămas, ce a reținut imaginarul colectiv după trecerea anilor? Care sunt imaginile rezistente, suficient de puternice ca să străbată spații geografice, să reziste timpurilor și schimbărilor de discurs politic, alcătuind astăzi factori de curiozitate și de atracție pentru călătorii interesați de specificul locurilor?» (p. 326). Tendința interogativă rămâne până la sfârșitul volumului conferind posibilitatea continuării ulterioare a carioajului istoriografic. (...)

Volumul (...) este completat și de o serie de fotografii de epocă cuprinzând planuri topografice, imagini de conace boierești ori simple case de la țară, desene ori caricaturi de epocă, instantanee ale vizitelor imperiale ori regale (țarul Alexandru al doilea, țarina Maria Alexandrovna, regele Carol al II-lea, regina-mamă Elena, regina Maria, regele Mihai al României), peisaje cu șatre de țigani ori convoaie de cărbunari, unghere de la periferia orașului, Piața Paradelor, clădirea Mitropoliei, Turnul Pompierilor, Arcul de Triumf, Turnul Dezrobirii Basarabiei (de la Ghidighici), grupuri de soldați ruși în diverse circumstanțe, gravuri și portrete, decupaje din presa vremii (românești, rusești, europene), dar mai ales, tabloul morilor de vânt ca alegorie-cheie pentru înțelegerea unui destin învolburat și totuși statornic.”³³

³³ DRĂGULĂNESCU, Sebastian. Aliona GRATI. Chișinău. Morile timpului – eseul de imagologie literară. Chișinău: Editura „Prut Internațional”, 2020. In: Intertext, 2021, nr. 1-2, pp. 220-224. (57-58). ISSN 1857-3711. [Accesat 07.10.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/220-224_23.

VORBITUL DE BINE LA ROMÂNI. CĂRȚILE DIASPOREI

*Iulian FILIP, poet, folclorist, doctor în filologie,
Institutul de Filologie Română „B. P. Hasdeu”*

Despre fenomenul exodului basarabean s-au scris cărți de diferită formulă. Am scris și am vorbit despre cele două romane ale Cludiei Partole, *Totentanz* și *Straniera*. Am scris despre romanul Lucreției Bârlădeanu *Misterul de Est*. Am citit proza sfâșietoare a Danielei Gumann și am vorbit despre romanul ei *Îngrijitoarea*. Președintele Asociației „AssoMoldave” din Italia Tatiana Nogailic, participantă la lansarea *Istoriilor din străinătate*, a numărat circa cincisprezece scriitori moldoveni în diaspora noastră italiană, fiecare scriind despre experiența proprie. Și tot ea l-a complimentat și felicitat pe Iurie Cojocaru pentru cartea realizată, pe care ea nu ar fi reușit s-o adune – nu ar fi rezistat: toate istoriile acestei cărți le-a încercat pe pielea proprie.

Iurie Cojocaru din Lozova, absolvent al Facultății de Teologie din Craiova, s-a dus de acasă în Marea Britanie, motivat de doctoratul său – să adune bani, ca să-l ducă la bună împlinire. Doctoratul... Și a repetat aceeași poveste ca a zecilor de mii de basarabeni, care se repezeau la muncă în străinătate, ca să adune bani de zburătăcirea copiilor ori doar pentru a acoperi casa, ori doar pentru a asigura studiile copiilor, ori pentru nuntă, ori pentru mașină, dar... descopereau o realitate unde omul e tratat omenește ori, cel puțin, comparativ cu tratamentul de acasă, mult mai apreciat, mai protejat, și, în consecință, mai amâneau întoarcerea, o tot amâneau până realizau că nu mai pot să ducă o viață ca cea din dulcea patrie...

Astfel a început lansarea de carte în *Nocturna bibliotecilor*, proiect comun al asociațiilor bibliotecarilor din Republica Moldova și România din mai amplul proiect național *LecturaCentral*, iar cartea *Istorie din străinătate* aparține doctorandului Iurie Cojocaru. E un proiect editorial parcă la îndemâna oricui, dar numai în pandemie restricțiile i-au sugerat autorului calea cea mai scurtă – posibilitățile *online* de a contacta basarabeni ajunși în diferite adrese pământești și de a le oferi posibilitatea să-și reverse filmele ajungerii fiecăruia acolo

unde s-au pornit, mânați de greutatea, corupția și urâtenia birocratică din poligonul basarabean. Iurie nu o pornea de la 0 în relația cu echipamentul virtual. El este cel care administrează în prezent cea mai mare comunitate online a basarabenilor din Regatul Unit, proiect inițiat în 2012, cu peste 66 de mii de urmăritori.

Cercetătoarea științifică Ludmila Șimanschi a vorbit despre proiectul editorial realizat de Iurie Cojocaru, despre cele peste patruzeci de istorii, care ilustrează categorii profesionale distincte, destine diferite, acomodări și dramele neacomodării... După eveniment, am solicitat de la Biblioteca Națională investigația Tatianei Nogailic *Moldovenii în Italia. Globalizarea, efectele migrației și asocierea diasporală* (Chișinău, Tipografia „Balacron”, 2016), în care am constatat și alte despletiri – din altă perspectivă. Radiografia asociațiilor basarabene în Italia (acum circa 60), care nicidecum nu reușesc o cooperare și o coordonare eficientă în dialogul cu administrațiile italiene, dar și în dialogul cu guvernarea de acasă, ar fi una din întreprinderile strict necesare pentru comunitatea de circa 300 000 de basarabeni.

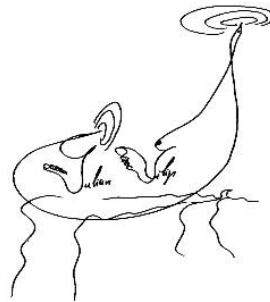
Dar la lansarea cărții lui Iurie Cojocaru, care l-a invitat din Austria pe unul din protagoniștii cărții, Mihai Ioncu din Slobozia Doamnei, Orhei, dialogul dintre acesta și Tatiana Nogailic îmi demonstra, de fapt, calea posibilă pe care Iurie Cojocaru va continua acest proiect editorial. Și unul, și altul fac parte din categoria basarabenilor integrați în țările-gazdă – au de lucru, sunt apreciați, remunerați, copiii învață, s-au acomodat, iar cei născuți acolo chiar nu au problema acomodării... Moderatoarea evenimentului Victoria Vasilică a avut fericita idee să nu mizeze pe mulți participanți, iar între invitații autorului cărții purtătoarea mesajelor mai miezoase și a problemelor mai dureroase Tatiana Nogailic a beneficiat de libertatea intervențiilor repetate, ca să puncteze cu exactitate. În contextul libertății și timpului de exprimare, replica Tatianeii din Puhoi a fost de o exactitate crâncenă: suntem solicitați să dăm glas doar la cererea unor partide și atunci în cuvinte numărate, în rest... cine ne mai aude? Și aici, și acasă! Tatiana Nogailic aparține primului val... Iurie Cojocaru – celui de al doilea... Acum se așteaptă al șaselea val – generația *singuri acasă*... E statistica și investigația argumentată a cercetătoarei îndurerate, președintele Asociației „AssoMoldave” Tatiana Nogailic. Eu operam cu un sondaj de ultimă oră printre copii și tineri – circa 80% dintre ei nu-și văd

viitorul acasă.

M-a uns, cu dulce, la inimă când Tatiana Nogailic, cu o bibliotecă impresionantă în spate, a apelat la poezia mea *Albinuța cu desagi*, ca să realizeze o paralelă cu destinul mamelor autoexilate atât de departe – ca să recolteze dulcele pentru copiii de acasă. Chiar nu știam subtilitatea geometrică a zborului albinelor – cele care zboară în cerc, culeg nectarul din flori apropiate; cele care zboară după semnul infinitului (cifra 8 culcată), culeg nectarul din flori depărtate. Nu a mai adăugat ce gust are mierea infinitului...

Ce-i de făcut? Întrebarea-i una. Răspunsurile se așteaptă mai multe, cu mânecele suflecate.

Am realizat la Biblioteca Națională, în cadrul Clubului „Homo Aestheticus”, o ședință deosebită anume la problema dialogului cu diaspora acum un an și ceva în urmă. Invitați importanți erau: Nicu Popescu, Valeriu Turea și Andrei Chistol. Participanții erau îndurerăți de calibru, rezistenți la distanță lungă... Convenisem cu domnul ministru Nicu Popescu să ne întâlnim cu câteva proiecte concrete din contextul celor discutate și să declanșăm programe de realizare a proiectelor mai necesare. A intervenit... vacanța de pomină și s-a lungit amânarea întrevederii. Cu siguranță, la masa rotundă cu proiectele de primă importanță a comunicării noastre cu *noi* (pe oriunde am fi), proiectele de sensibilitate a celor lansate de Iurie Cojocar și Tatiana Nogailic comportă continuare, auzire și susținere.

AVEM NEVOIE DE CONȘTIINȚĂ POETICĂ

Maria PILCHIN,
poet, critic literar

Colegele de la Biblioteca Națională mi-au solicitat să realizez expertiza literară a trei cărți de poezie. Sunt trei autoare din Republica Moldova. Am acceptat, așa cum nu mi s-a cerut o cronică de întâmpinare sau vreun text critic favorabil și laudativ. Trebuia doar să vin cu o părere critică.

Primul volum este semnat de Oxana Traci-Bănăruș, o tânără plecată din țară, care locuiește în Singapore. Titlul – *Muguri. Poezii și frânturi de proză* (Tipografia „Bons Offices”, 2020). În general, textele ei tind spre expresia aforistică, fapt care, la un moment dat, produce un fel de redundanță agasantă. Depistăm mai multe siluiri tautologice ale exprimării, cum ar fi „sensul sensului în viață”. Autoarea păcătuiește prin uzul inadecvat al unor lexeme neologice: „Mi-e dor de aerul de-acasă/ L-aș importa în cutioare/ Mai scump ca el să-l am la masă,/ În lume nu-i nici o mâncare”. Eul textual ar *importa* ceva, și cititorul, care credea că dorul ține de metafizic, află uluit, că dorul e ceva despre mâncare. Ancestralul căzut în dimensiunea gastronomică revine: „Ți-ai deschis o carte veche,/ Să citești poeme-n rimă,/ Ți-ai sorbit cafeaua rece,/ Așteptând o stea să vină”. Ea nu se stingherește a prelua rime deja existente în imaginarul nostru poetic colectiv, spre exemplu: „Copilăria.../ păpădia” sau atât de banală e „iubirea/ fericirea”. În acest sens, volumul pare a se construi și ca un fals manual de fericire: „Și până la urmă, ce ne trebuie ca să fim fericiți?/ O gură de aer, o cană cu apă, un loc în care să ne simțim iubiți”. Adică un fel de împlinire gastro-sexuală. Dar dorul, numenul, atât de prezente *cu numele* aici, unde sunt?!

Unele rime apar din necesitate formală și deloc conceptuală: „Mi se sparg de nori grei ochii,/ Și-mi plesnesc în carne vene./ Moartea-mi dăruiește rochii,/ Răsuflarea-i grea, alene”. De ce ipostaza tanatică aduce rochii în dar? De ce respirația e leneșă, dacă e grea, e despre dispariție sau despre inactivitate? Dorul este ceva de utilizat la orice pas. Poemul „Trupul dorului” e unul categoric epigonice și trimite de o manieră neizbutită la celebrul poem „Limba noastră” semnat de

Mateevici. „Să nu te temi” este textul care amintește de „If” al lui Rudyard Kipling. Calificativele exagerate își au aici casa: „Îmi place de tine/ Pentru că ești/ Perfect”; „Erau mari, exagerat de mari. Erau ireal de roșii, incredibil de proaspete, exagerat de suculente, prea perfecte...”. Diminutivele populează și ele acest bloc textual: „Să mai pui în pachetul,/ dacă poți un harbujel.../ mentă într-un buchețel.../ leuștean și cimbrisor”. De la superlativ la mic, de la măreție la minor. Sentimentele poetice sunt lipsite de orice expresie: „Ți-am sigilat iubirea într-un plic,/ N-o căuta mai mult în ochii mei,/ Nu mai aștept să-mi demonstrezi nimic,/ Poți să îți cauți alta dacă vrei”. Sunt texte lacrimogene care nu prea au vreo legătură cu poezia. „Cartea” e un antipoem, „să nu arunci, copile, cartea la gunoi”, ne îndeamnă eul textual, or, prima reacție a cititorului priceput e să o arunce din mână anume pe asta despre care vorbim. Cuvintele, în majoritatea cazurilor, sunt scrise „fără teme”.

Există anumite fragmente reușite în acest volum, anume acolo unde autoarea crede că face proză, un fel de jurnal al unei nostalgice *ferme a animalelor*, dintr-o copilărie sovietică, eu am găsit scelipiri de poezie recentă: „Eu și soră-mea aveam grijă în fiecare amiază când veneam de la școală să le dăm la toate mâncare și apă, pentru că părinții erau până seara târziu la muncă. Țin minte că tata niciodată nu a sacrificat niciun animal, el mereu pleca de-acasă mai ales când se sacrificau mieii de Paști”. Un poem de observat în acest volum este și „Între idealuri”, aici apare imaginea unui *homo viator*, un dezrădăcinat: „Oamenii hotarelor/ Stau ca în culise,/ Își adună viața,/ Din trecut și vise...”. O imagine formidabilă este cea cu iubitul în rolul divinității, într-un amor apus: „Tu-mi pare, l-ai jucat pe Dumnezeu?/ Cândva, în filmul meu trăit cu tine”. Ziceam despre nostalgie, într-adevăr, lumea închipuită este proiectată dihotomic între două spații, un *acolo*, acasă și un aici: „Acolo mai respiră vii strămoșii,/ Acolo busuiocu-i la icoană,/ Acolo mai auzi în zori cocoșii./ – Aicea lumea-i tristă și orfană” și, deodată, răzbat ritmuri de slam, rap, un fel de spoken poetry: „Doar să nu te aștepti că voi plânge de dor.../ Apa din plastic nu va fi vreodată ca cea din izvor./ Nu încerca să apeși butonul <i>iarță-mă/ – e o eroare de cod>”. Dacă întreg volumul ar fi fost făcut în această cheie, l-aș fi salutat!

O altă carte la care ne vom referi este volumul *La ușa sinelui*

(Pontos, 2020) de Cristina Cornovan. În mulțumirile din incipit, autoarea este recunoscătoare divinității „pentru talent și inspirație”. Aceasta, zicem noi, e deja despre carență de modestie. Ar fi mai bine să o spună alții. Alții nu întârzie să se expună și ei. Iată ce spune Veronica Bâtcă în *Cuvântul-înainte*: „În deambulările sale lirice, poeta își sublimează trăirile într-o rostire migălită și potrivită delicat și generos. În această duioasă taină de maximă dăruire, își rezervă căutarea și conservarea...”. Totul la superlativ, un text laudativ și deloc aplicat versurilor din carte.

Aflăm de la autoare că poezia poate fi „formulată”: „Ai putea să-mi spui că-i rău poemul, însă/ Nu sunt eu cea care l-a formulat,/ Sunt cea ce se lasă de el cuprinsă/ Și cea ce astăzi ți l-a dedicat”. Lipsă de simț lingvistic, expresii cacofonice („Sunt cea ce”) care sunt abrazive. Izbitoare sunt și sufixările diminutive: „Aici s-a oprit penița.../ Aici e inutilă virgulița./ Pentru că azi n-a scârțâit portița”. Găsim o estetică florală iritantă: „Mi-e dor de floricele.../ Și florile cu fluturi”. Amuză și orgoliul angelic al eului textual: „Dar toamna nemiloasă,/ Ce-mi dă dureri de aripi”. Orgoliul, de altfel, e un ax central al acestor coperte: „Azi nu pot adormi/ Și-orgoliul mă cearcă/ Și vine să-mi impună/ Opinii și idei./ Mă tot contrez cu dânsul,/ L-apuc de gât și parcă,/ Rănit se mai retrage/ Să-și mai găsească chei”. Doar că nu prea înțelegem despre care chei este vorba și ne tot întrebăm dacă scrisul e un rezultat al crizelor de orgoliu?

În acest sens, e și o scriitură a chinului, a jelaniei exhibiționiste: „M-a mai durut o vreme.../ Și mult o să mă doară”. Verdictul și-l dă chiar autoarea: „Și – grăbiți de clipe repezi –/ Îngăimăm ceva de dor”. Îngăimare – iată cuvântul potrivit pentru această îngălată rostire pseudopoetică din această carte. În „Regrete”, primul vers sună cam așa: „Păcatele tinereții mele”, textul e scris în 1999, autoarea avea cam 18 ani, despre care tinerețe din trecut este vorba? Asistăm la o mimare a unor stări poetice, asta e! Reperăm pe alocuri și un fel incoerent de a vedea lumea și lucrurile: „Am șaptezeci de ani și două emisfere”. Din text nu înțelegem ce e cu aceste două emisfere, care este funcția lor?! Autoarea recurge adesea la o forțare vulgară a limbii poetice: „Și-mi spui printr-o minciună voalată/ Că adevărul meu e negativ”. Lipsește o capacitate elementară de a concepe stări și situații existențiale, plus că intervine și un grav handicap gramatical de

necunoaștere a unor recțiuni și a unor construcții prepoziționale: „Dar ți-am încălzit suflarea/ Și-n suflet te-am apropiat”. Cum poți încălzi suflarea cuiva și cum îl poți apropia pe cineva în suflet? Constatăm un fel de nestăpânire de bază a limbii: „Un cuvânt, o singură frază,/ Un volum aș vrea să-ți mai spun.../ Și-un șoarec mic, cu pofta încă trează,/ Îmi ronțăie basca de drum”. Încă un exemplu de ilogism gramatical, semantic și imagistic: „Sunt dorului povestitor de vise/ Și chipului strălucitor în gene;/ Ecoului sunt gemete nescrise/ Și gândului sunt aerul din pene”. Ultimul vers chiar nu mi l-am putut imagina nicicum, ce vrea să zică? Alt vers din ultimul text, „Aș vrea să explodez de dor”, creează o imagine deloc lirică, așa cum verbul a exploda e un termen tehnic, sensul figurat al lexemului nu poate fi aplicat aici, căci urmează: „Și să-l împărștii printre vise”. Or, nu e o reprezentare deloc estetică și poetică.

Cazurile de epigonism sunt la vedere, cu trimitere la Bacovia, Minulescu, Arghezi etc., dar ele se manifestă chiar și în „producerea” de rime. Iată un exemplu de rimă eminesciană „nuc/ duc” preluată din „De ce nu-mi vii” în „Perfidă toamnă”. În „Îndoieli”, versul „Dar spune-mi: ce-i iubirea?/ E vis? E ideal?” amintește de un alt poem eminescian „Ce e amorul?” Versul „Puteam să plec, puteam să și rămân” e o invocare directă a poemului „De-abia plecaseși” de Arghezi. „Verdele crud” e vierian, „corbul...-mesager” e de la Poe, „praful de stele” e o metaforă mai mult decât uzată. Toate acestea vin din „avântul pueril” de a scoate neapărat o carte. Toate acestea sunt „Doar un bibelou”: „Nu sunt o nimfă, nici o stampă japoneză/ Sunt bibelou comis, sunt plagiat./ Ce vezi, e doar ce ți-ai dori să fie;/ Ce sunt, e praf, e gol și e păcat”; „un text neînchegat”; „idei comune” – pare că subconștientul autoarei înțelege mai multe despre sine decât conștientul. Orgoliul îmbracă straiete umilinței, la un moment dat, deși ar trebui să își pună straiete de înnoire și de reformatare a poeziei, căci asta trebuie să facă poezia tânără. Un poet tânăr duce poezia mai departe, nu stă pe loc, la umbra marilor stejari.

Versul „Romantica doamnă singură/ Își soarbe amarul din lingură” mă anunță că există un anumit potențial poetic în cazul acestei autoare, ceva care amintește de ironiile lui Topârceanu, de sarcasmul bacovian. „Florile minate” – o altă imagine pe care am desprins-o și o scot la lumina zilei din acest chinuit volumaș de texte, căci literatura noastră

de pe Bâc are nevoie de aceste flori nimicitoare care să extermine patosul, patriotismul provincial și scrisul de proastă calitate. „Mi-au înflorit petelele pe spate! / Din care coastă oare-au înflorit?” – anume de acea coastă avem nevoie în acest volum, de acea coastă a rebeliunii, a noutății poetice, a schimbării de paradigme și formule poetice.

Al treilea volum *Lasă să plouă* (Tipografia „Foxtrot”, 2020) de Ana Cotovan, în comparație cu cele de mai sus este net inferior și nu cred că poeta are vreo șansă, e ceva denaturat în felul ei de a se raporta la lume, la frumos și urât, la esențial și neesențial. O publicație neredactată, greșeli de frapă, scăpări de literă sau diacritice, spații între cuvinte și semne de punctuație, lipsă de poezie, carență totală de scriitură poetică. Citez doar ultima strofă din primul text al tipăririi cu ISBN (păstrăm totul intact cum este acolo): „E totul dificil și totuși foarte simplu ./ Tu încă ești de fotbal obsedat ./ Eu pling la melodramele în rusă ./ Și nu mai schimb vin roșu pe spumant...”

Concluzia este că nu în zadar există editurile pe lumea asta, cu redactori buni, cu lectori și corectori, că poeții buni aleg editurile bune, că o editură care se respectă nu comite astfel de imprimate. Poezia nu este despre orgoliul de a avea o carte, de a fi în rând cu lumea literelor, de a te putea lăuda cu un ISBN. Poezia e despre un fel de a fi, de a gândi, de a simți, de a scrie și de a ști să nu scrii. Literatura, în general, este despre o stare monahală în care cuvântul înseamnă disciplină, muncă asiduă și neapărat talent. Talentul este primul impuls care ne scoate din rând, care ne împinge spre scris. Dar acesta nu este suficient. Scrisul presupune multă exigență cu propriile texte, autocontrol, intuiție, reflexie, teamă de a greși, îndoială, neîncredere în clipa extazului creator etc.

Astăzi, când orice absolvent de liceu poate să scrie poezie, a publica un volum de poeme presupune cunoașterea contextului literar în care vii, a „recordurilor” pe care le au predecesorii, a „standardelor” pe care și le-au impus *poetae novi*. Autenticul nu presupune inconștiență. Autenticul presupune cunoașterea celorlalți și, totodată, capacitatea performantă de a produce poezie diferită, cu o proprie identitate și reprezentare poetică. Eminescu, Pușkin și alții veneau într-un spațiu poetic aproape pustiu, noi venim într-o grădină plină cu de toate.

Pe parcursul lecturii am ajuns la concluzia că este vorba de trei volume care ne arată cum nu trebuie să scrii poezie. Texte pline de

dor, flori, diminutive, jelanie, o poezie *rozbonbon*, o poezie a primelor amoruri și stângăcii poetice, a epigonismelor de tot felul. Trei cărți în care nu prea ai de ce te agăța pentru a produce o judecată de valoare. Descoperim în aceste pagini incoerența imaginilor, o uzanță poetică și o selecție lexicală care trădează nu doar o proastă cunoaștere a limbii române (asta nouă, basarabenilor, de multe ori ni se iartă, e handicapul nostru istoric), ci o proastă capacitate de a imagina, de a proiecta lumi poetice. O scriitură plină de stereotipuri. Un fel de produs de larg consum în poezie. Nimic nou, nimic care ar duce poezia mai departe. Banal, plat, incolor și inodor. Trebuie, însă să precizez faptul că două dintre cele trei autoare sunt poete în esența lor umană, au un oarecare simț poetic. Au existat în cazul lor anumite sclipiri, zvâcnete care m-au asigurat că sunt în stare să învețe, să devină întru poezie.

Problema lor cea mare este că nu au școală literară și nici nu au practicat vreo formă de autodidaxie, în acest sens, lipsesc lecturile recente și nu le-a spus nimeni să arunce în sertarul cel mai tănuț textele scrise în perioada pubertății la care nu au revenit, nu le-au revizuit și nicidecum să nu le facă să vadă lumina tiparului. E o sărăcie lucie acolo de conștiință poetică, de responsabilitate poetică, dacă pot forța nota, pentru a utiliza acest oximoron. Mă refer la o oarecare responsabilitate a limbajului și a momentului editorial în care ai decis să publici o carte.

Desigur, nu există un standard de stat cu privire la poezia bună sau proastă. Nu te poți plânge la protecția consumatorului, deși o carte plină de greșeli gramaticale și prost tehnoredactată poate fi raportată acolo. Nici știința literară și nici istoria literaturii nu oferă criterii și regulamente oficiale cu privire la acest subiect. Totul ține de gust, de preferințele individuale și colective. Un fapt este cert, poezia bună este novatoare, aducătoare de paradigme inedite, respectă gramatica, iar acolo unde le forțează, indică manifest această siluire voită (slang, regionalisme, licențe poetice, lipsa semnelor de punctuație sau a literelor majuscule etc.). Un poet, indiferent de vârsta sa, citește nu doar poezie, dar și despre poezie, critică și eseuri literare, texte de istorie literară, teorie ș.a.m.d.

Mereu există nevoia unei armonii între formă și fond. Poezia poate fi cu rimă, vers alb, vers liber, prozopoem. Forma ei trebuie să coexiste însă neapărat într-un echilibru cu sensurile sale. Minimalismul,

detaliul, conceptul poetic nu sunt de ignorat nici ele. Unele poeme pot fi docte, cititorul lor are nevoie de erudiție, de o pregătire culturală, de lectura unui corpus literar. Poemele transmit niște stări, niște sentimente umane, dacă cititorul vibrează, se identifică cu ele, este capabil să le simtă, vorbim despre poezia bună. Cuvintele și ideile, în acest caz, evită exprimarea șablonată, preluată adesea din muzica pop sau din felicitările de Ziua Îndrăgostiților.

Cum să procedeze un tânăr poet dacă are un manuscris? Să îl arate unui critic, unui poet afirmat, să îl trimită la un concurs pentru debutanți, la o revistă literară sau culturală. Nimeni nu este obligat să se aplece asupra unui manuscris, ține de noroc, adesea de întâmplare și de capacitatea tânărului de a comunica.

În rest, asistăm la un *boom* poetic, astăzi se scrie mult, se scrie arareori foarte bine, deseori bine și foarte mult se scrie prost. Sunt efectele adiacente ale democrației, care a exclus cenzura. Nu suntem însă nostalgicii cenzurii, posteritatea va alege.

EMANCIPAREA FEMEILOR PRIN PRISMA CULTURII LECTURII

*Victoria VASILICA,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

*„Arta nu cunoaște sex, vârstă, regiune și chiar,
în analiză, naționalitate.”
Eugen Lovinescu*

Femeia este simbolul menținerii vieții pe pământ. În trecut, poziția ei în societate era inferioară celei a bărbatului. Rolul femeilor în viața socială de până la 1910 era desconsiderat. În țările dezvoltate industrial, femeile lucrau în domeniul textilelor, însă munca lor nu era plătită pe măsură. Tinerele nu aveau dreptul la opinii personale, acestea fiind nevoite să se căsătorească în funcție de alegerile părinților, iar după căsătorie erau subjugate de partenerul de viață.

Femeile au realizat multe în ultimii 100 de ani, iar aceste rezultate se datorează în mare parte și apariției literaturii feministe, care a aruncat o lumină asupra inegalităților de gen ale timpului. Educația prin lectură constituie o dimensiune particulară a educației intelectuale, iată de ce vocea femeilor a atras atenția societății în momentul când acestea au devenit o forță organizată, cu idealuri și convingeri.

Inițial, nimeni nu ar fi acceptat că o femeie are dreptul de a gândi pentru ea sau de a-și imagina viața diferit, fie doar prin paginile unei cărți. Din această cauză, femeile care citeau erau considerate niște vicioase, și nu virtuose.

Abia în secolul al XVII-lea, lectura a început să fie considerată un hobby, o activitate dăătoare de plăcere. Problema era că femeile, până atunci supravegheate constant și private de foarte multe libertăți, descopereau că există și o altă lume. Iar asta nu era sănătos pentru o femeie menită pentru cu totul alte activități, și nu stând visătoare cu o carte în mână, imaginându-și altă viață. Domenico Fetti, în tabloul „Fată citind”, înfățișează lectura aproape ca pe o experiență spirituală, pioasă.

Tot mai des sunt invocate mai multe fațete ale literaturii feministe, cu dimensiunile ei diverse: antirasistă, anticapitalistă, antisexistă,

antihomofobă. La fel este necesară diferențierea între literatura feministă și literatura scrisă de femei.

Literatura feministă este ficțiune, non-ficțiune, dramă sau poezie, care susține obiectivele feministe ale definirii, stabilirii și apărării drepturilor civile, politice, economice și sociale egale pentru femei.

Literatura feminină reprezintă moștenirea culturală scrisă de femei. Momentul când femeia apare în rol de creatoare, nu doar ca muză pentru bărbații scriitori, creatori de personaje feminine celebre.

Printre drepturile solicitate de femei în cadrul primului val al mișcării feministe, s-a cerut și dreptul la educație [1], în scopul de a combate inegalitățile sociale și culturale. Rolul lecturii este simțit nu doar ca o modalitate de recreere, dar reprezintă forța motrice de acces la valorile culturale, la cunoștințe și abilități.

În cartea-album alcătuită de Laure Adler și Stefan Bollmann, *Les femmes qui lisent sont dangereuses (Femeile care citesc sunt primejdioase)*, este dezvăluită istoria practicilor de lectură prin poze celebre ale unor femei, mai mult sau mai puțin cunoscute, cufundate în lectură.

Imaginile, acoperind secolele XIV-XX, dezvăluie un teren neexplorat: practicile lecturii feminine în societățile de altădată.

Deși domeniul analizei istoriei practicilor de lectură este în continuă expansiune, studiile ce analizează felul în care se întâmpla actul lecturii în mod diferențiat, pentru cititorii bărbați, respectiv femei, sunt încă puține. Cu siguranță însă, putem spune că lectura feminină a fost multă vreme un motiv al tensiunilor, o sursă de anxietate pentru bărbați sau pretext de manifestare a fantasmelor acestora. O femeie care citea era expusă la o mulțime de pericole și reprezenta o amenințare pentru ordinea socială. Începând cu ultimele decenii ale secolului al XVII-lea și până târziu spre finalul secolului al XIX-lea, reprezentările lecturii feminine au fost negative, ostracizarea fiind adusă nu numai de discursul teologic, ci și de cel literar, artistic și medical. Lectura în rândul femeilor nu era încurajată; dimpotrivă, a fost declarată suspectă, culpabilă și foarte periculoasă. Această carte-album ilustrează femei credincioase nedespărțite de Biblie, femei care citesc pe furiș, femei nude, femei adormite lângă o carte, fetițe, dive, servitoare, toate citesc și iubesc cuvintele. Fiecare imagine este însoțită de o descriere a circumstanțelor în care a avut loc acțiunea, dar și mențiuni despre

protagonist, pictate sau fotografiate. În cazul majorității imaginilor reproduse în carte, perioada petrecerii acțiunii era una în care cititul altor cărți decât celor religioase (în cazul femeilor) era considerat, în cel mai bun caz, o faptă care denotă egoism, dar și una dăunătoare societății.

Karen Joy Fowler, autoarea romanului *Cercul literar „Jane Austen”* (care a fost și ecranizat) [2] și autoarea prefetei acestei cărți-album, reflectă procesul de emancipare literară a femeilor. În anii 1500, bărbații supravegheau cu strictețe ceea ce intenționau să citească consoartele, ficele, nepoatele, chiar amantele lor. În perioada domniei reginei Victoria a Regatului Marii Britanii și Irlandei, mamele aveau grija selectării lecturilor fiicelor. *La Belle Époque* este, de asemenea, cunoscută și prin apariția multitudinii de titluri de carte despre etichetă și bune maniere [3]. Una dintre acestea a fost scrisă chiar de regina Victoria. Efectul acestor apariții editoriale a fost îmbunătățirea vieții clasei de mijloc din societatea acelor timpuri. În aceeași perioadă apar și revistele pentru femei, care descriu piesele vestimentare, ieșirile în societate, dar și mai multe reglementări sociale consacrate femeilor, cum ar fi și normele generale de igienă etc.

În general, comportamentul social ajunge la o moralitate exuberantă, părțile corpului în conversație sunt considerate eufemisme [4].

Lectura acestei perioade în rândul doamnelor care nu erau din înalta societate era considerată vătămătoare, iar principalul motiv de îngrijorare era distragerea de la activitățile casnice de care se ocupa o femeie. În casele unde erau servitoare, biblioteca era ținută sub cheie, deoarece se credea că dacă ele ar citi, ar putea deveni invidioase din cauza stilului de viață al stăpânilor și ar fi putut porni o revoluție. Aparițiile editoriale ale timpului costau tot atât cât costa mâncarea necesară supraviețuirii unei familii cu câțiva copii pentru aproape două săptămâni.

Personajul Emma din *Doamna Bovary* este o cititoare [5], iar acest statut, variabil, o însoțește pe tot parcursul existenței ei și al romanului. Datorită cărților pe care le citește, Emma ajunge să-și dorească autopozitionarea într-un spațiu nobil, netrivial. „Bărbatul” din Gustave Flaubert este convins, prin exemplul acestui personaj, că tinerele care citesc vor pune în pericol, mai devreme sau mai târziu, viața lor și a soților lor. Fiind la mănăstirea de maici, colegele Emmei

„aduceau la școală albume cu poezii și poze pe care le primiseră cadou”. Pentru a nu fi surprinse de supraveghetori, „le citeau în dormitor”. Deci, tinerele citeau pe ascuns literatură care ar fi putut să le contureze imaginea și percepția despre lumea de afară și să le pregătească oarecum de realitate. Romanul este, de fapt, și o metodă de a scoate în evidență condiția femeii din acea perioadă, incapabilă de a percepe și asimila mesajele literaturii citite, iar potrivit experților acelor timpuri, ea nu era capabilă de concentrarea necesară, era prea sentimentală, prea empatică cu personajele principale și devenea subiectivă.

După secole de interziceri și controale din partea familiei, dar și a societății, femeile nu doar că au citit ceea ce le era permis, ci chiar și ceea ce le era complet interzis.

Înainte de apariția cărților electronice, considerate drept o „revoluție a lecturii”, acest termen a fost menționat și în lucrările istoricului german Rolf Engelsing. Cauzele apariției acestui fenomen se datorează mai multor condiții obiective: creșterea și diversificarea producției de carte tipărită, scăderea prețurilor, răspândirea formatelor mici, de buzunar, progresele alfabetizării, sporirea numărului bibliotecilor, generalizarea ziarelor etc.

Engelsing comunica despre trecerea de la lectura intensivă la cea extensivă, exemplificând prin comparația dintre lectura Bibliei și lectura ziarului. Datorită modificării practicilor de lectură, a apărut un nou tip de cititor, cel extensiv, care acumulează cantitativ, consumă tipărituri diverse, lectura este făcută cu lăcomie și cu rapiditate. Lectura nu mai este o experiență religioasă, ci una de satisfacere a curiozității, cu finalități practice. Noul tip de cititor citește cu ochii, silențios, în singurătate, adâncit între filele cărții și închis în sine însuși.

În societățile occidentale crește rata alfabetizării feminine, una parțială însă, pentru că, de cele mai multe ori, se limita doar la deprinderea cititului, nu și a scrisului, mai ales în mediile populare.

Asistăm la o feminizare a publicului cititor de romane. Se vorbește de o adevărată „febră romanescă” ce a cuprins cititoarele, acest gen literar începând să fie asociat cu sexul feminin. Bărbații citesc cărți legate de profesiunea lor, opere ale clasicilor, istorie, geografie, jurnale de călătorie, ziare, practică o lectură utilitară, pe când femeile se mulțumesc cu lectura gratuită a romanelor galante. Deoarece

femeile rămân a fi cele care se ocupă de spațiul casnic, ocazia de a citi a unei femei este strâns legată de timpul liber pe care aceasta îl are în gestiune.

Romanul, ca specie a genului epic, era larg răspândit în acea perioadă, iar biserica l-a catalogat drept instrument care atentează la morală socială și provoacă la o lectură perversă și rușinoasă. A te abandona lecturii unui roman însemna ruperea de realitate, încurajarea actelor mimetice, se aseamăna cu idolatria și cu posedarea. Apoi, lectura poate incita reveria și visul, domenii predilecte pentru ispitele diavolești. Într-o pictură a lui Anton Wiertz, „Cititoarea de romane” (1836) [7], vedem o femeie tânără, nudă, întinsă pe un pat, citind o carte. În partea stângă a patului, se ivește din penumbră un cap cornut, diavolul, care pune discret câteva cărți pe cearceaful cititoarei. Teza ilustrată aici este aceea a lecturii romanului care atrage tânăra pe calea ispitelor trupești și a păcatului carnal. Părinții, soții, frații erau sfătuiți să supravegheze și să controleze tot ce citec fiicele, soțiile sau surorile, să interzică accesul la roman, să recomande cărți religioase și de edificare.

Au urmat o serie de tratate și lucrări științifice ale vremii care vorbeau despre un fenomen numit „febră literară”. S-au adus exemple-teze precum că cel care citește un roman o face singur, seara, în patul său; așadar scapă oricărui control familial sau social. Era necesar controlul procesului de lectură.

Modelul romantic al cititoarei din secolul al XIX-lea este Mathilde de la Molle din romanul lui Stendhal, *Roșu și Negru* (1830). Fata intră prin efracție în marea bibliotecă a tatălui ei, de unde ia cărți pe care le citește în intimitatea camerei. Multă vreme lectura feminină a fost una clandestină, secretă, biblioteca fiind un spațiu rezervat exclusiv bărbaților. Acum femeile pot să aleagă ce citec, chiar sunt liste propuse special pentru femei, ca nu cumva să obosească mințile cu literatură mai grea, deci prejudecățile încă mai sunt prezente.

Rezultatele diverselor sondaje și interviuri evidențiază că, în prezent, criza nu mai este reprezentată de faptul că femeile citec, ci de faptul că bărbații nu mai citec. În 2005, prozatorul britanic Ian McEwan a testat pasiunea oamenilor pentru lectură prin intermediul următorului experiment [6]: a ieșit cu fiul său în parc pentru a oferi cărți gratis trecătorilor. Timp de cinci minute au dat 30 de romane.

Numai un singur bărbat a dorit o carte, ceilalți au devenit suspicioși și nu au luat cărți.

Conform studiului „Utilizarea timpului liber în Republica Moldova”, diferența dintre timpul liber acordat lecturii de către bărbați (16 minute) și de către femei (15 minute) nu este prea mare. Aceeași diferență nesemnificativă între bărbați și femei privind timpul alocat lecturii se atestă și în țările europene, unde repartizarea timpului diferă de la țară la țară, însă în medie constituie între 1-5 minute mai mult în cazul bărbaților. O situație diferită e atestată în SUA, unde diferența constituie circa 11 minute în favoarea femeilor (36 de minute pe zi, în cazul femeilor, și 25 de minute pe zi, în cazul bărbaților).

În Moldova totuși se atestă unele diferențe de gen în ceea ce ține de formele de lectură. Astfel, bărbații se informează mai mult ca femeile prin intermediul calculatorului (57% față de 49% din timpul total pentru lectură) și a publicațiilor periodice (20% față de 17% din timpul total pentru lectură). Femeile însă dedică mai mult timp decât bărbații citirii cărților (30% față de 22% din timpul total pentru lectură) și altor publicații (4% față de 1% din timpul total pentru lectură) [8].

Lectura feminină are o istorie marcată de un sistem social de control, inegalitate, de excluderi și limitări la știința de carte. Secole de-a rândul au existat dezbateri dacă scrisul și lectura sunt activități favorabile pentru femei sau dacă le este mai potrivită ignoranța. Prezența femeilor în profesii-cheie, contribuția lor la dezvoltarea societății se datorează lecturilor, perseverenței și insistențelor orientate spre cunoaștere ale fiecărei femei.

Referințe bibliografice:

1. Feminist movement [online]. [citat 15.10.2021]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Feminist_movement
2. FOWLER, Karen Joy. Cercul Literar „Jane Austen” [online]. [citat 15.10.2021]. Disponibil: <https://gidonline.io/film/zhizn-po-dzhejn-ostin/>
3. PERCEC, Diana. Ghidul victorian în 8 pași [online]. [citat 15.10.2021]. Disponibil: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/ghidul-victorian-in-opt-pasi>
4. Cum s-au comportat oamenii în epoca victoriană. Epoca victoriană în istoria britanică [online]. [citat 17.10.2021]. Disponibil: <https://ik-ptz.ru/ro/testy-ege---2014-po-fizike/kak-veli-sebya-lyudi-v-viktorijskoi-epohe->

viktorianskaya-epoha-v.html

5. CHIPER, Grigore. Alecturile în romanul „Doamna Bovary” de Flaubert, bovarismul și exodul tinerilor moldoveni [online]. [citată 21.10.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/105-111_7.pdf

6. McEWAN, Ian. Hello, would you like a free book? [online]. [citată 27.10.2021]. Disponibil: <https://www.theguardian.com/books/2005/sep/20/fiction.features11>

7. WIERTZ, Antoine. The novel reader [online]. [citată 23.10.2021]. Disponibil: <https://en.wahooart.com/@/8YDJSG-Antoine-Wiertz-The-Novel-Reader>

8. Utilizarea timpului în Republica Moldova: sinteze [online]. [citată 30.10.2021]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Utilizarea_timpului_RM/Note_analitice_rom/09_brosur_ROM.pdf

EDUCAȚIE PRIN DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DE LECTURĂ

*Ecaterina DMITRIC,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

Pedagogia studiază fenomenul educațional și tot ce presupune acesta în formarea personalității umane, pentru a-i facilita integrarea în societate. Procesul educațional urmărește cunoașterea științifică generalizată și abstractizată și realitățile psihosociale de extindere în timp și spațiu și de desfășurare complexă și contradictorie la nivel de sistem și proces. De-a lungul timpului, societatea a acumulat cunoștințe teoretice și practice, exprimate în valori materiale și spirituale, care constituie chintesența socială a culturii și civilizației. Conservarea și transmiterea acestei experiențe consolidate în timp are loc prin intermediul educației.

Din punct de vedere pedagogic, educația reprezintă un fenomen social complex, abordându-l din trei perspective:

- relația dintre subiectul educației (educator) și obiectul educației (educat), în vederea stimulării, îndrumării și formării acestuia;
- activitatea de formare a persoanelor privind integrarea activă în societate, formarea intelectuală, morală, profesională, fizică, estetică;
- transformarea anumitor informații și aplicarea lor în comportamentele proprii de cunoaștere și acțiune.

Educația reprezintă rezultatul diverselor experiențe de viață și al unor principii și procese educaționale cu un grad mare de generalizare. Scopul educației este să creeze modele mentale generale și sisteme de valori. Principalul scop al formării, instruirii și educației este de a permite oamenilor să învețe. Învățarea înseamnă schimbare, adaptare. Oamenii sunt înzestrați cu o extraordinară capacitate de învățare, determinată genetic.

Clasificarea formelor educației angajează două categorii de criterii valorice:

a) *Criteriul proiectării*, care face diferența între formele educației instituționalizate, educația formală și nonformală;

- educația neinstituționalizată;
- educația informală.

b) *Criteriul organizării*, conform căruia facem deosebirea dintre educația realizată pe baza unor acțiuni explicite și influențe implicite (educația formală și nonformala) și educația realizată doar pe baza unor influențe implicite (educația informală).

Astăzi se pune accent pe conceptul de educație permanentă sau instruirea pe tot parcursul vieții, specific pedagogiei contemporane. Acesta se bazează pe un principiu teoretic și practic, în conformitate cu realitățile specifice vremurilor noastre. De altfel, teoreticienii educației permanente relevă câțiva factori care au avut influențe în procesul de accelerare a schimbărilor: factorul demografic, progresul tehnico-științific, democratizarea societății etc. Astfel, în prezent, educația trebuie percepută că un continuum existențial. Educația continuă implică luarea deciziilor pe cont propriu, în vederea dezvoltării anumitor competențe și abilități.

Educația continuă este în strânsă legătură cu progresul individual și social și implică realizarea de sine.

Autoeducația este o activitate conștientă, constantă, sistematică, direcționată spre perfecționarea propriei personalități, scop ales pe baza unei decizii personale de autoorganizare și depunere a unui efort propriu.

Educația informală, educația permanentă și autoeducația, luate în ansamblu, au la bază mecanismul privind dezvoltarea competențelor de lectură. În acest sens, aspectele abordate implică câteva abilități necesare în vederea realizării procesului de autoeducație, dar și a altor procese, care au fost menționate mai sus. În acest context, menționăm următoarele abilități:

- asimilarea tehnicilor muncii intelectuale și capacitatea de comunicare a rezultatelor învățării;
- capacitățile metacognitive implică capacitățile de învățare și gândire;
- abilitatea persoanei de a-și dezvolta propriile proiecte și idei;
- motivația învățării pe tot parcursul vieții.

În corelație cu ideile abordate, este necesar de a atrage atenția asupra dezvoltării competențelor de lectură. În această ordine de idei, Codul educației al Republicii Moldova, aprobat la 17.07.2014, prevede nouă competențe, printre care nu se regăsește competența de lectură. În unul din articolele de specialitate, Maria Hadârcă, doctor

în științe pedagogice, menționează că această competență „are un caracter adisciplinar, supraordonat, deci, ar trebui să stea deasupra tuturor disciplinelor școlare, după cum lectura este activitatea care stă la baza oricărei munci intelectuale. Prin urmare, ea ar trebui calificată drept o competență-cheie transdisciplinară, necesară omului pe tot parcursul vieții” [4, apud 3, p. 123]. Învățământul online, în mare măsură, devine funcțional prin asumarea de către elevi/studenți/formabili a responsabilităților privind lucrul individual, având la bază dezvoltate competențele de lectură. Din această perspectivă, Paul Cornea susține că noțiunea de „competență” (în relație cu noțiunea de „performanță”), a fost introdusă în lingvistică de Chomsky. În acest sens sunt specificate cel puțin trei competențe: comunicativă, literară (sau științifică), culturală.

Competența comunicativă e un concept introdus relativ recent, la sfârșitul anilor '60, de Dell Hymes, care opune polemic idealismului abstract al lui Chomsky o viziune empirică și socială a limbajului; dacă la creatorul gramaticii transformaționale funcționează o veritabilă retorică a metonimiei, întrucât, spunând „competent”, înțelege „gramatică” și spunând „creativitate”, înțelege „productivitate sintactică”, Hymes preconizează depășirea gramaticii ca organizare a trăsăturilor lingvistice și cadrului descriptiv, în direcția studierii stilurilor și a strategiilor vorbirii, care mediază îndeplinirea scopurilor urmărite prin practicile discursive. Competența comunicativă integrează următorii factori:

a) *un set de modele globale lingvistice, instituționalizate*, permițând organizarea, integrarea și controlul informațiilor, format din cadre (frames), scheme, scenarii. „Cadrele” constituie continuum-uri semantice care evocă, în mod economic, o situație stereotipată, indicând conexiunile, și nu ordinea articulării obiectelor: oră de curs, stație de autobuz etc. „Schemele” sunt evenimente ori situații, dispuse în succesiune cronologică ori cauzală: călătorie cu avionul, internare în spital etc. „Scenariile” sunt scheme stabilizate, care specifică rolurile și acțiunile participanților, în vederea atingerii unui anumit obiectiv: a lua pe cineva în căsătorie etc.

b) *o serie de strategii preferențiale*: concentrarea atenției asupra primei părți a enunțurilor, opțiunea pentru partea din dreapta sus a câmpului vizual (de unde și costul mai mare al reclamei în acest spațiu), selectarea prioritară a informației, relevante pentru țelul

urmărit, autocorectarea pe parcurs (*learn on his own*)

c) *modalitatea utilizării „în situație” a cunoștințelor lingvistice*. A vorbi nu înseamnă, pur și simplu, a executa o partitură repetitivă, ci a utiliza materialul lingvistic spre a face față diverselor împrejurări ale vieții: oricine se exprimă într-un fel cu superiorii, altfel cu prietenii sau cu fata pe care o iubește etc. Noțiunea de acceptabilitate nu trebuie redusă la „gramaticalitate” – cum fac chomskyenii – căci problema nu e doar de a vorbi „corect”, ci de a vorbi „oportun”, de a face față „pieței lingvistice”. Locutorul percepe și evaluează, de obicei, de manieră intraconștientă, caracteristicile „situației” și își orientează enunțarea, în consecință.

Competența comunicativă scoate în evidență că vorbirea curentă nu e deductibilă nemijlocit din cunoașterea limbii; ea presupune, în plus, capacitatea de a traduce, în speță, de a alege stilul (adecvat) în serviciul strategiei (corespunzătoare) unei situații (date).

Competența literară, a cărei trăsătură principală o constituie creativitatea, deoarece, în orice lectură literară nu e vorba doar de utilizarea adecvată a diverselor convenții, care formează genul, stilul, gruparea, ci și de capacitatea de a genera sensuri noi sau complementare, de a crea conexiuni și interferențe.

Codurile literare se află într-o continuă transformare, fiind, mai degrabă, un conglomerat de perspective mult mai complicat decât un ansamblu de opțiuni determinate.

Competența culturală. Ca și în cazurile celorlalte competențe, competența culturală nu e determinabilă ca mărime standard, ci, eventual și aproximativ, ca listă de atribute, și nici nu e definibilă, doar ca „ecran de referință, utilizat de individ pentru încadrarea percepțiilor sale” [2, p. 89, apud Moles, 355]: ea este încă aptitudinea de a integra și ierarhiza cunoștințele, de a le folosi în mod productiv.

Competența culturală cuprinde, la nivelul său minimal, corpusul rezumativ al cunoștințelor de bază în diverse domenii, mica enciclopedie, difuzată de învățământul elementar obligatoriu. În acest corpus intră, de asemenea: *un set de evidențe ale simțului comun*, manifestând propozițiile ținute drept adevărate în societatea respectivă, care trimit la modul acceptat de „lumea reală”; *un tezaur sapiențial*, alcătuit din aforisme, proverbe etc., care condensează experiența multiseculară a colectivității, modul ei de a înțelege și de a evalua

existența; o listă de personalități venerate și un ansamblu de mituri și simboluri, fundând laolaltă o conștiință a solidarității și unicității grupului. Ea tezaurizează „adevăruri” de proveniență diversă, foarte discutabile, dar creditate cu o autoritate egală și indiscutabilă.

Mari cărturari, precum M. Costin, D. Cantemir, Gh. Asachi, M. Eminescu, M. Eliade, C. Noica, M. Adler, U. Eco ș.a., prin reflecțiile lor, considerau că lectura cărților valoroase constituie o modalitate de a dezvolta gândirea critică. Pentru cei ce gândesc critic, înțelegerea informațiilor este mai degrabă începutul decât sfârșitul învățării. Gândirea critică presupune achiziționarea ideilor, examinarea implicațiilor, capacitatea a le pune la îndoială, capacitatea de a le compara cu alte puncte de vedere, capacitatea de argumentare și de definitivare a propriilor atitudini. Deci, gândirea critică integrează în mod creativ ideile și resursele de reconceptualizare a conceptelor și informațiilor, un proces cognitiv activ și interactiv, care are loc simultan la mai multe niveluri.

Gândirea critică este una complexă. Lectura cărților nu semnifică doar faptul de a te informa ce au gândit alții. Pe lângă cunoașterea conținutului cărții, scopul lecturii este de a forma propriile gânduri, de a dezvolta o bună discursivitate și rafinament în formulare, de a crea conexiuni rapide pentru scrierea eseurilor, studiilor sau cărților originale.

Renumitul neurochirurg și scriitor, Ben Carson (SUA), actualmente retras din activitate, a afirmat: „Cititul ne îndeamnă să folosim imaginația și ne face mult mai creativi” [1, p. 215]. Lui Ben Carson i se recunoaște meritul de a face prima operație reușită de separare a unor gemeni siamezi (Binder); el a efectuat operații pe creier, înlăturând diverse tumori complicate. El consideră că creierul uman nu poate fi împovărat, remarcând următoarele: „Acest creier, creat în mod divin, are paisprezece miliarde de celule. Dacă ar fi folosit la maximum, acest computer uman din interiorul capetelor noastre ar putea conține toate cunoștințele umanității, de la începutul lumii până în prezent și tot am mai avea loc liber” [1, p. 198]. De asemenea, el este adeptul învățării pe tot parcursul vieții și a remarcat următorul lucru: „Am auzit toate argumentele împotriva învățării și multe din ele se reduc la: 1. *Prea multă învățătură suprasolicită creierul;* 2. *Unele cunoștințe nu mai sunt importante.* Primul argument este neadevărat. Al doilea

presupune, în mod greșit, că trebuie să învățăm doar la materiile pe care le vom folosi cu adevărat în slujbele noastre. Niciun argument nu este adevărat.” [1, p. 197]. Studiul aprofundat, învățarea pe tot parcursul vieții și lectura prin educație reprezintă o forță puternică în societatea bazată pe cunoaștere. Prin urmare, potențialul uman este capabil și are capacitatea de a atinge cote maxime în ceea ce privește creativitatea umană dezvoltată prin actul lecturii, fapt ce nu poate fi înlocuit de calculator.

Referințe bibliografice:

1. CARSON, Ben. Gândește cutezător. București, 1999, pp. 210-222. ISBN 973-98905-6-3.
2. CORNEA, Paul. Introducere în teoria lecturii. București, 1988, 306 p. ISBN 973-683-035-7.
3. Curs de pedagogie [online]. [citat 11.09.2021]. Disponibil: https://www.academia.edu/11077736/CAPITOLUL_I_OBIECTUL_DE_STUDIU_AL_PEDAGOGIEI_%C5%9EI_DOMENIILE_EI_DE_ACTIVITATE
4. DOMNIȚEANU, Aurelia. Dezvoltarea competenței de lectură în contextul învățământului online [online]. [citat 30.05.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/158-160_17.pdf

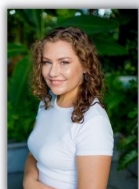
Iurie Cojocar

Ana Cotovan

Iurie Colesnic

Oxana Traci-Bănăruș

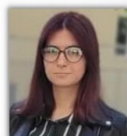
Olga Căpățână

Claudia Partole

Ion Druță

Diana Stroi

Cristina Cornovan

Aliona Grati

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

**Topul
celor mai citite 10 cărți,
editate în anul 2020
Studiu sociologic**

Bun de tipar: 13.12.2021

Coli de tipar: 4,25

Tiraj: 25 ex.

Tiparul sub comanda nr. 22,
executat la F.P.C. Primex-Com S.R.L.

Bd. Grigore Vieru, nr. 26

Chişinău, MD-2005

Republica Moldova

Tel.: (3722) 27-53-05

(37322) 22-66-82

E-mail: primex@dnt.md